

NEDERLANDERS & MONDIAAL BURGERSCHAP 2012

NC
DO

ONDERZOEKSREEKS 9

NCDO is het Nederlandse kennis- en adviescentrum voor burgerschap en internationale samenwerking. NCDO voert onderzoek uit, geeft trainingen en stimuleert de meningsvorming over mondiale thema's door publicaties te verzorgen en de discussie op gang te brengen. NCDO werkt daarbij samen met overheid en politiek, maatschappelijke organisaties, bedrijfsleven en wetenschap.

Heeft u vragen of opmerkingen over dit onderzoek of wilt u op de hoogte worden gehouden van nieuw onderzoek, neem dan contact op met NCDO via onderzoek@ncdo.nl.

Illustratie omslag: Kim Verschoor

ISBN: 978-90-74612-24-1

Amsterdam, september 2012

NCDO is het centrum voor mondiaal burgerschap.
Postbus 94020, 1090 AD Amsterdam
tel +31 (0)20 568 87 55
onderzoek@ncdo.nl, www.ncdo.nl

NEDERLANDERS & MONDIAAL BURGERSCHAP 2012

CHRISTINE CARABAIN
MARIJE VAN GENT
EVELIEN BOONSTOPPEL

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	4
1. INLEIDING	9
1.1. WAT IS MONDIAAL BURGERSCHAP?	11
1.2. DUURZAAMHEID VAN DE NATUUR EN SAMENLEVING	12
1.2.1. ZUINIG MET WATER EN ENERGIE	13
1.2.2. MOBILITEIT	13
1.2.3. RECYCLING & ONGANG MET AFVAL	14
1.2.4. CONSUMPTIEGEDRAG	14
1.2.5. INFORMATIE ZOEKEN EN MENING GEVEN	15
1.3. DIT ONDERZOEK	16
2. GEDRAG	17
2.1. ZUINIG OMGAAN MET ENERGIE EN WATER	17
2.2. MOBILITEIT	18
2.3. RECYCLING EN ONGANG MET AFVAL	19
2.4. CONSUMENTENGEDRAG	20
2.5. INFORMATIE ZOEKEN OVER MONDIALE VRAAGSTUKKEN	21
2.6. MENING GEVEN OVER MONDIALE VRAAGSTUKKEN	22
2.7. POLITIEKE PARTICIPATIE	23
2.8. DONEREN AAN GOEDE DOELEN	24
2.8.1. WIE GEEFT AAN WELKE GOEDE DOELEN?	24
2.8.2. HOEVEEL WORDT GEGEVEN?	25
2.9. VRIJWILLIGERSWERK	26
2.9.1. WIE IS WAAR ACTIEF ALS VRIJWILLIGER?	26
2.9.2. WERKEN NEDERLANDERS REGELMATIG ALS VRIJWILLIGER?	27
2.10. INDEX MONDIAAL BURGERSCHAP	28
2.11. CONCLUSIE	30

3. PRINCIPES	32
3.1. GELIJKWAARDIGHEID VAN MENSEN	32
3.2. WEDERZIJDSE AFHANKELIJKHEID IN DE WERELD	33
3.3. GEDEELDE VERANTWOORDELIJKHEID VOOR HET OPLOSSEN VAN MONDIALE VRAAGSTUKKEN	35
3.4. CONCLUSIE	36
4. KENNIS OVER MONDIALE VRAAGSTUKKEN	37
5. MONDIAAL BURGERSCHAP	39
5.1. DE ROL VAN DE PRINCIPES	39
5.2. DE ROL VAN KENNIS	41
5.3. DE ROL VAN PERSOONSKENMERKEN	42
5.4. DE ROL VAN ALTRUIÏSTISCHE WAARDEN. CONTACT MET ANDERE CULTUREN EN VERTROUWEN	43
5.5. HET EFFECT VAN ALLE ASPECTEN SAMEN	46
5.6. CONCLUSIE	48
6. HOUDING TEN AANZIEN VAN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING	51
6.1. HET BELANG VAN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING	51
6.2. NEDERLANDERS EN HET BUDGET VOOR ONTWIKKELINGSSAMENWERKING	53
6.3. CONCLUSIE	55
LITERATUUR	57
VERANTWOORDING	60

SAMENVATTING

In dit rapport wordt de mate waarin Nederlanders van 18 jaar en ouder zich gedragen als mondiaal burger onderzocht. Bij het begrip mondiaal burgerschap staan de individuele bijdragen van mensen aan de leefbaarheid van de wereld centraal. Het draait daarbij niet enkel om het draagvlak voor internationale samenwerking, maar ook hoe het gedrag van burgers invulling geeft aan de betrokkenheid bij internationale vraagstukken. Juist dat is wat dit onderzoek in kaart brengt.

Gedragen Nederlanders zich als mondiaal burger?

NCDO onderscheidt negen soorten gedragingen die verbonden zijn aan duurzaamheid van de natuur of samenleving: 1) zuinig omgaan met water en energie; 2) mobiliteit; 3) recycling en omgang met afval; 4) consumentengedrag; 5) informatie zoeken en; 6) je mening geven over mondiale vraagstukken; 7) politieke participatie; 8) doneren aan goede doelen en 9) vrijwilligerswerk.

Zuinig met water en energie

Nederlanders gaan wat betreft verspilling van water en energie – zoals het laten lopen van de kraan tijdens het tandenpoetsen en het in het stopcontact laten zitten van opladers – verantwoordelijk met energie om. Verreweg de meeste Nederlanders vertonen gedrag dat leidt tot minder energieverpilling. Echter, Nederlanders blijken minder verantwoordelijk met energie om te gaan als hun gebruikersgemak centraal staat, zoals het gebruik van een wasdroger. Bijna de helft van de Nederlandersgebruik zo'n apparaat vaak of (bijna) altijd.

Mobiliteit

Welke keuzes maken Nederlanders op het terrein van mobiliteit? Kiezen zij voor de trein? Gebruiken ze de auto voor korte afstanden? Slechts een klein deel van de Nederlanders kiest vaak of (bijna) voor de trein. Daartegenover staat dat ook slechts een klein deel van de Nederlanders vaak of (bijna) altijd de auto binnen de woonplaats gebruikt of met het vliegtuig op vakantie gaat.

Recycling en omgang met afval

Nederlanders lijken verantwoordelijk om te gaan met afval. Slechts een klein deel van de Nederlanders gooit vaak voedsel weg dat eigenlijk nog goed is en dit geldt ook voor het bij het andere afval weggooien van batterijen. Ook doneert een aanzienlijk deel van de Nederlandse bevolking goederen opdat ze opnieuw gebruikt kunnen worden.

Consumentengedrag

Zijn Nederlanders duurzame consumenten? Buiten het kiezen voor groene stroom lijkt de Nederlander nog in beperkte mate een duurzame consument. Een klein deel van de Nederlanders koopt vaak of (bijna) altijd fairtrade producten. Ook is het compenseren van een vliegreis gedrag dat nog niet gebruikelijk is onder de Nederlandse bevolking. Bovendien koopt maar een klein deel van de Nederlanders tweedehands spullen. Daarnaast eet de overgrote meerderheid van de Nederlandse bevolking vaak of (bijna) altijd vlees.

Informatie zoeken en je mening geven over mondiale vraagstukken

De overgrote meerderheid van de Nederlanders volgt nieuws over problemen in het buitenland. Het is wel opvallend dat dit nog voornamelijk gebeurt via de zogenaamde ‘oude’ media, zoals krant, televisie en radio. Het deel van de Nederlanders dat dit nieuws via internet volgt, is nog altijd veel lager. Ongeveer één op de acht Nederlanders zegt er vaak of (bijna) altijd iets van als familie of vrienden iets doen dat niet goed is voor het milieu. Heel vaak praten over milieuproblemen en armoede doet slechts een klein deel van de Nederlanders. Echter, als hier ook de Nederlanders bij worden gerekend die soms hierover praten, doet de overgrote meerderheid van de Nederlanders dit. Meedoen aan een (online) handtekeningactie of het steunen van goede doelen via de sociale media wordt slechts door heel klein deel van de Nederlanders gedaan.

Politieke participatie

Politieke participatie beperkt zich in grote mate tot stemmen bij verkiezingen. Eén op de vier Nederlanders is lid van een vakbond. Daarentegen is slechts een heel klein deel van de Nederlanders actief lid van politieke partij.

Doneren

Nederlanders geven relatief veel en vaak. Driekwart van de Nederlanders geeft aan goede doelen. Populaire doelen zijn doelen op gebied van ontwikkelingshulp, gezondheid en natuur en milieu. Gemiddeld hebben de Nederlandse gevers in 2011 224 euro gegeven aan goede doelen. Er zijn grote verschillen tussen de hoogte van de gemiddelde giften per sector. Traditioneel worden gemiddeld de hoogste bedragen gegeven aan levensbeschouwelijke organisaties zoals kerk en moskee.

Vrijwilligerswerk

42 procent van de Nederlanders verricht vrijwilligerswerk. Dit vrijwilligerswerk is niet evenredig over de verschillende sectoren verdeeld. De categorie 'overige' is het grootst. Deze categorie laat de diversiteit van het Nederlandse vrijwilligerswerk zien, die varieert van activiteiten op school, je als vrijwilliger inzetten voor de Vereniging van Eigenaren (VVE) tot collecteren voor de KWF en besturen van de fanfare. Sportverenigingen, buurthuizen en gebedshuizen (bijvoorbeeld kerk, moskee en tempel), zijn ook populaire plaatsen om vrijwilligerswerk te doen. De Nederlanders die als vrijwilliger actief zijn, blijken dit op zeer regelmatige basis te doen, 73 procent van de Nederlandse vrijwilligers is minstens een keer per maand actief als vrijwilliger. De gebedshuizen in Nederland kunnen het meest rekenen op vrijwilligers die ten minste een keer per maand actief zijn als vrijwilliger.

Gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid en (gedeelde) verantwoordelijkheid

NCDO onderscheidt drie principes die worden verondersteld mondiaal burgerschap te dragen: gelijkwaardigheid van mensen, het besef van wederzijdse afhankelijkheid en het nemen van gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken. Deze principes worden breed aangehangen door de Nederlandse bevolking. Dit geldt in het bijzonder voor het besef van wederzijdse afhankelijkheid en het nemen van gedeelde verantwoordelijkheid en in iets mindere mate voor de gelijkwaardigheid van mensen.

Opleiding speelt een belangrijke rol bij de mate waarin Nederlanders deze principes aanhangen. Hoger opgeleide Nederlanders hangen de drie principes vaker aan dan lager opgeleide Nederlanders. Drie andere

persoonskenmerken spelen een rol bij de drie principes afzonderlijk. Zo zien vrouwen mensen als gelijkwaardiger dan mannen. Nederlanders ouder dan 35 jaar zijn meer bereid hun verantwoordelijkheid te nemen dan Nederlanders jonger dan 35 jaar. Nederlanders die meer verdienen zijn zich meer bewust van de wederzijdse afhankelijkheid in de wereld.

Ook spelen de mate waarin mensen belang hechten aan altruïstische waarden een belangrijke rol in de mate waarin zij de drie principes aanhangen. Dit geldt in het bijzonder voor de bereidheid tot het nemen van (mede) verantwoordelijkheid. Daarnaast speelt ook de mate van vertrouwen die Nederlanders hebben in instituties een relatief belangrijke rol. Mensen die hier meer vertrouwen in hebben hangen in grotere mate de principes aan.

Welke rol speelt politieke voorkeur bij het aanhangen van de drie principes? Er is hierin een tamelijk duidelijk patroon te herkennen: Nederlanders die op GroenLinks en D66 stemmen hangen de principes het meest aan. Ook Nederlanders die op de kleine christelijke partijen stemmen (Christen Unie en SGP) scoren goed op de principes. De Nederlanders die voor de PVV kiezen hangen alle principes minder aan.

Mondiaal burgerschap?

De verwachting dat mensen die de drie principes – gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid in de wereld en gedeelde verantwoordelijkheid nemen voor het oplossen van mondiale vraagstukken – meer aanhangen zich vaker als een mondiaal burger gedragen, lijkt door de verzamelde gegevens te worden bevestigd. Met name het principe van gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken weet het beste de verschillen in de mate van mondiaal burgerschap te verklaren.

Ook andere achtergrondkenmerken blijken verschil in mondiaal burgerschap gedrag ten dele te kunnen verklaren. Mensen die meer kennis hebben over mondiale vraagstukken gedragen zich vaker als een mondiaal burger dan mensen die minder kennis hebben over deze vraagstukken.

Ook sekse (vrouw), leeftijd en opleidingsniveau hebben alle drie een positieve invloed op mondiaal burgerschap gedrag. Het frequentere gedrag van hoger opgeleiden en met name vrouwen kan ten dele worden verklaard door het feit dat zij – vaker dan lager opgeleiden en mannen – de drie principes ondersteunen.

Altruïstische waarden, het in contact komen met andere culturen en de hoeveelheid sociaal en institutioneel vertrouwen vertonen ook een positieve samenhang met de mate waarin mensen zich gedragen als mondiaal burger. Met name het belang dat men hecht aan altruïstische waarden heeft een sterk positief effect op mondiaal burgerschap. Hoe hoger de waarden, hoe vaker het gedrag. Deze altruïstische waarden verminderen ook de eerder gevonden effecten van de drie principes. Het blijkt dat met name het positieve effect van het principe van gelijkwaardigheid op mondiaal burgerschap ten dele kan worden verklaard door het feit dat mensen die dit principe aanhangen, óók een groter belang hechten aan altruïstische waarden.

Ondanks een afgenomen samenhang blijven de principes van wederzijdse afhankelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid een rol spelen in het verklaren van de mate waarin mensen zich gedragen als mondiaal burgers, ook wanneer er gecontroleerd wordt voor deze achtergrondkenmerken tezamen.

Wat is de houding van Nederlanders ten aanzien van ontwikkelingssamenwerking?

Het belang dat Nederlanders hechten aan ontwikkelingssamenwerking blijft ook in 2012 onverminderd groot. De ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking vindt het (zeer) belangrijk om arme landen te helpen zich te ontwikkelen.

Ondanks deze steun vindt in 2012 bijna de helft van de Nederlanders dat het overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking moet worden verkleind. Daar staat tegenover dat een even grote groep vindt dat het budget gelijk moet blijven of verhoogd moet worden. Er is dus aanhoudende steun voor het overheidsbudget, maar deze steun staat wel onder druk.

In tegenstelling tot vorige jaren is er in deze studie niet gevraagd naar de reden waarom men van menig is dat het overheidsbudget verkleind moet worden. Uit de Barometer Internationale Samenwerking 2011 bleek echter dat de voornaamste reden om het overheidsbudget te willen verminderen was dat Nederlanders vinden dat eerst de eigen economie op orde moet komen. Gezien de voortdurende recessie zou het goed kunnen dat dit argument ook nu een grote rol speelt in de motivatie om het budget te willen verkleinen.

HOOFDSTUK 1

INLEIDING

Voor u ligt het onderzoek ‘Nederlanders & Mondiaal Burgerschap 2012’: een nieuw onderzoek dat aansluit op de lange traditie van de Barometer Internationale Samenwerking. Decennialang is het werken aan draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking een belangrijke pijler geweest van het Nederlandse ontwikkelingsbeleid. Tot 2011 bracht NCDO dan ook jaarlijks de Barometer Internationale Samenwerking uit waarin de publieke steun voor ontwikkelingssamenwerking onder Nederlanders in kaart werd gebracht. NCDO heeft de laatste anderhalf jaar een transformatie ondergaan en is niet langer een organisatie die zich richt op draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking, maar is nu *het* kennis- en adviescentrum op het gebied van mondiaal burgerschap in Nederland.

De verschuiving van draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking naar mondiaal burgerschap sluit aan bij twee belangrijke verschuivingen in het denken over internationale samenwerking in het algemeen, namelijk de verschuiving van de focus op armoedebestrijding in ontwikkelingslanden naar mondiale verbondenheid en de verschuiving van draagvlak naar participatie. Deze verschuivingen hebben ertoe geleid dat de focus niet langer ligt bij ‘problemen en uitdagingen daar’ maar bij ‘problemen en uitdagingen hier én daar’. Daarnaast is de aandacht verschoven van publieke steun van Nederlandse burgers voor het regeringsbeleid op het terrein van ontwikkelingssamenwerking naar wat het individu door middel van zijn gedrag kan bijdragen aan het oplossen van mondiale vraagstukken (Carabain et al., 2012).

De focus op ‘hier én daar’ komt ook tot uiting in een reactie van de regering (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2011) op het rapport ‘Minder pretentie, Meer ambitie’ van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR, 2010) waarin zij de onontkoombaarheid van internationale samenwerking om mondiale vraagstukken op het terrein van veiligheid, stabiliteit of klimaatverandering aan te pakken, onderschrijft. Publieke goederen zijn goederen die in principe vrij beschikbaar zijn en waar mensen niet met elkaar om hoeven te

wedijveren. In 1890 al identificeerde de Italiaanse econoom Ugo Mazzola (1890) het belangrijkste kenmerk van een publiek goed, namelijk dat de consumptie van een publiek goed van de ene persoon niet het vermogen van de ander om het te consumeren beperkt. Voorbeelden van internationale publieke goederen zijn schone lucht, financiële stabiliteit en gezondheid.

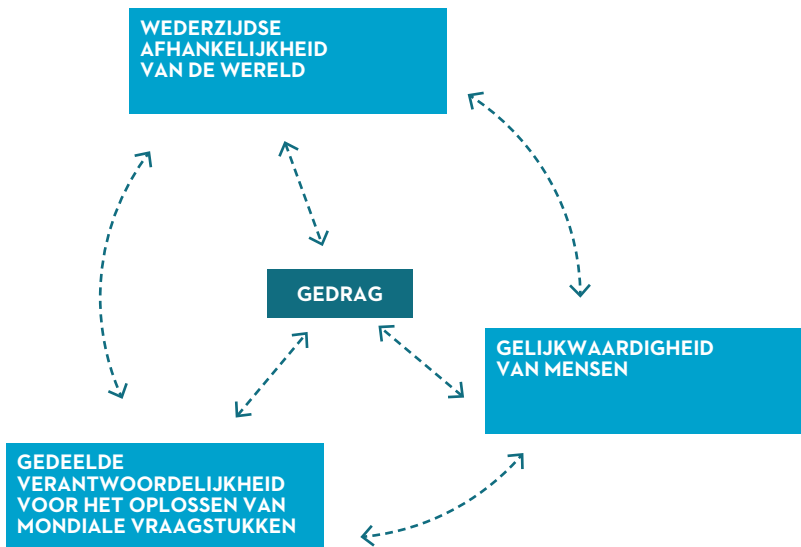
De focus op participatie sluit ook aan bij een aantal trends op het terrein van ontwikkelingssamenwerking in de Nederlandse samenleving. Ondanks dat er sprake is van een afnemend draagvlak voor het beleid op ontwikkelingssamenwerking (Hento, 2011) onder de Nederlandse bevolking, is er bijvoorbeeld wel een toename in het aantal Nederlanders dat fairtrade levensmiddelen koopt (De Goede & Ruben, 2012). Ook lijken Nederlanders steeds meer via individuele participatie hun verantwoordelijkheid te nemen voor mondiale problemen. Relatief nieuwe ontwikkelingsorganisaties, zoals bijvoorbeeld de 1% Club, sluiten aan bij deze trend en stellen mensen in staat zelf te kiezen aan welke (kleine) projecten zij willen doneren. Ook de traditionele ontwikkelingsorganisaties spelen in op de trend van meer individuele betrokkenheid, onder andere door het faciliteren en opzetten van interactieve netwerken, zoals het Doenersnet van Oxfam Novib.

Nederland heeft een voortrekkersrol in Europa wat betreft mondiaal burgerschap. In 2009 stelde minister Bert Koenders vast dat de tijd vraagt om mondiaal burgerschap (DGIS, 2009). Bij het begrip mondiaal burgerschap staan de individuele bijdragen van mensen aan de leefbaarheid van de wereld centraal. Het draait daarbij niet enkel meer om het draagvlak voor internationale samenwerking, maar ook hoe het gedrag van burgers invulling geeft aan de betrokkenheid bij internationale vraagstukken. Dit is wat het onderzoek 'Nederlanders & Mondiaal Burgerschap 2012' in kaart brengt.

1.1. Wat is mondiaal burgerschap?

NCDO publiceerde begin 2012 een theoretische verkenning naar het begrip ‘mondiaal burgerschap’ (Carabain et al. 2012). Deze verkenning resulteerde in een definitie van mondiaal burgerschap. Mondiaal burgerschap wordt in deze definitie beschouwd als de mondiale dimensie van actief burgerschap, waarbij de nadruk ligt op deelname aan en verantwoordelijkheid nemen voor de publieke zaak (“Stichting Actief Burgerschap”, z.j.) :

‘De mondiale dimensie van burgerschap uit zich in gedrag dat recht doet aan de principes van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld, de gelijkwaardigheid van mensen en de gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken.’

Figuur 1. Grafische weergave van de definitie

Gedrag staat centraal in deze definitie van mondiaal burgerschap. Er werd eerder geconstateerd dat goede bedoelingen weinig impact hoeven te hebben op een betere wereld. Goed gedrag kan wel een daadwerkelijke bijdrage leveren aan een betere wereld. Gedrag dat in lijn is met mondiaal burgerschap doet recht aan een drietal principes, namelijk gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid in de wereld, en gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van

mondiale vraagstukken. Alle aan mondiaal burgerschap gerelateerde gedragingen (zoals beschreven in deze publicatie) doen recht aan deze principes, maar hoeven hier niet bewust op gestoeld te zijn. Met andere woorden, men kan zich gedragen als een mondiaal burger zonder deze principes bewust aan te hangen. Zonder harde uitspraken te doen over de oorzakelijkheid van mondiaal burgerschap gedrag, zal in deze publicatie wel worden gekeken naar de mate van samenhang tussen de drie principes en gedragingen gerelateerd aan mondiaal burgerschap.

1.2. Duurzaamheid van de natuur en samenleving

Er worden grofweg twee typen gedrag gerelateerd aan mondiaal burgerschap onderscheiden. Deze type gedragingen zijn óf verbonden met duurzaamheid van de *natuur* óf met de duurzaamheid van de *samenleving*.

Gedragingen die in verband gebracht kunnen worden met duurzaamheid van de samenleving zijn gedragingen verbonden met sociale- en economische rechtvaardigheid (Carabain et al., 2012). Met andere woorden, deze gedragingen richten zich op gelijkwaardigheid van mensen en verdelingsvraagstukken. Consumentengedrag, zoals het kopen van fairtrade producten of het niet kopen van door kinderen gemaakte producten, kunnen bijdragen aan de duurzaamheid van de samenleving. Dit geldt ook voor actieve participatie in een politieke partij of vakbond. Gedragingen gerelateerd aan duurzaamheid van de natuur zijn gedragingen waarbij de relatie tussen de behoeften van de huidige generatie en het mogelijk in gevaar brengen van de behoeften van toekomstige generaties essentieel zijn (World Commission on Environment and Development, 1987). Gedragingen die hier onder vallen zijn zuinig omgaan met energie, water en afval, recycling, het verminderen van de uitstoot van broeikasgassen etc.

NCDO onderscheidt vooralsnog negen soorten gedragingen verbonden aan duurzaamheid van de natuur of samenleving: 1) zuinig omgaan met water en energie; 2) mobiliteit; 3) recycling en omgang met afval; 4) consumentengedrag; 5) informatie zoeken en 6) je mening geven over mondiale vraagstukken; 7) politieke participatie; 8) doneren aan goede doelen en 9) vrijwilligerswerk. NCDO ziet deze negen gedragingen als mondiaal burgerschap. Echter, hier dient te worden opgemerkt dat NCDO niet pretendeert dat deze lijst uitputtend is.

In navolging van Kaiser en zijn collega's (2003) wordt gesteld dat gedragingen op het vlak van energie- en waterbesparing, mobiliteit en hergebruik en omgang met afval met name een positieve invloed hebben op de duurzaamheid van de natuur, terwijl politieke participatie voornamelijk een positieve invloed op de

duurzaamheid van de samenleving heeft. Voor de overige gedragingen is het lastiger om een onderscheid te maken tussen invloeden op duurzaamheid van natuur of samenleving. Consumentengedrag, informatie zoeken en je mening geven over mondiale vraagstukken, doneren aan goede doelen of vrijwilligerswerk kunnen zowel bijdragen aan duurzaamheid van de natuur als duurzaamheid van de samenleving.

1.2.1. Zuinig met water en energie

De vraag naar water is de afgelopen decennia sterk toegenomen als gevolg van bevolkingsgroei, wereldwijde toename van de consumptie en economische ontwikkeling. Waterschaarste kan lokaal en mondiaal enorme gevolgen hebben. Water is namelijk niet alleen essentieel voor het overleven van mensen, maar ook voor de landbouw en allerlei andere economische processen (Spitz, 2012). Mensen kunnen door zuinig om te gaan met water binnen het huishouden een bijdrage leveren in de mondiale strijd tegen waterschaarste.

Zuinig omgaan met energie begint door de dreigende uitputting van de fossiele brandstoffen steeds meer een noodzaak dan een keuze te worden. Daarnaast draagt zuinig zijn met energie ook bij tot vermindering van de uitstoot van koolstofdioxide ten gevolge van de verbranding van deze brandstoffen (Muskens, 2012). Dit heeft negatieve gevolgen voor het zelfherstellend vermogen van de natuur (OECD, 2012). Een oplossing voor de energieproblematiek zijn de duurzame alternatieven voor fossiele brandstoffen. Deze alternatieven (inclusief biomassa en waterkracht) dekken anno 2012 nog slechts 13% van de wereldwijde vraag naar energie. Het Internationaal Energie Agentschap (IEA) voorspelt in haar meest positieve scenario dat het aandeel duurzame energie in 2035 mogelijk zal stijgen tot zo'n 27% (IEA, 2011). Bij dit scenario worden wel kanttekeningen geplaatst. Anderen verwachten dat wanneer de situatie rondom een tekort aan fossiele brandstoffen nijpend wordt, de mensheid in staat is veel sneller de overstap te maken naar duurzame energiebronnen (Gilding, 2012). Mensen kunnen op verschillende manier energie besparen en zo positief bijdragen aan de energieschaarste, bijvoorbeeld door hun huis goed te isoleren, energiezuinige apparatuur te gebruiken maar ook door lampen niet onnodig aan te laten.

1.2.2. Mobiliteit

Mobiliteit is verbonden aan het mondiale vraagstuk van energieschaarste. De verwachting is dat de mobiliteit in de komende twee decennia op mondiaal niveau enorm zal stijgen, onder andere ten gevolge van de economische groei in bepaalde delen van de wereld en door verstedelijking. Het Internationaal

Energie Agentschap voorspelt dat het aantal auto's in de wereld in 2050 met 250 tot 375% zal toenemen. Transport zorgt momenteel voor 80% van alle schadelijke luchtvervuiling en levert zo een substantiële bijdrage aan de uitstoot van koolstofdioxide en aan klimaatverandering in het algemeen. Een duurzamere aanpak van vervoer, zoals het voorkomen van onnodig gemotoriseerd reizen, het promoten van duurzame vormen van mobiliteit en het verhogen van de efficiëntie van vervoer, leveren een belangrijke bijdrage aan het terugdringen van koolstofdioxide uitstoot en het besparen van schaarse grondstoffen (Repogle & Hughes, 2012). Mensen kunnen bijvoorbeeld duurzamer met mobiliteit omgaan door met het openbaar vervoer te reizen, of door de fiets te pakken voor kleine afstanden als alternatief voor de auto.

1.2.3. Recycling & omgang met afval

Afval is een van de grote mondiale vraagstukken van deze tijd. Met zijn allen produceren we inmiddels jaarlijks gemiddeld 12 miljard ton aan afval (OECD, 2012). Afval als probleem is een relatief nieuw fenomeen (Strasser, 1999). Tot ongeveer een eeuw geleden was afval een klein en voornamelijk lokaal probleem (Carabain, Spitz & Keulemans, 2012). Dat afval heden ten dage een groot en mondiaal probleem is, vindt zijn oorsprong in twee belangrijke veranderingen in de mondiale samenleving. Ten eerste is er de opkomst van de consumptieaanschaap met producten van niet-natuurlijke materialen die niet verteren of eenvoudig hergebruikt kunnen worden. Ten tweede verplaatst afval zich steeds meer. Zo transporteren Westerse landen hun afval naar ontwikkelingslanden voor recycling. In deze landen belanden grote hoeveelheden afval weer relatief vaak in de natuur, bij gebrek aan goede structuren voor verzameling en verwerking. Afval dat in de natuur terecht komt, kan een gevaar voor mens en dier vormen (Carabain, Spitz & Keulemans, 2012). Mensen kunnen individueel een bijdrage leveren aan het oplossen van dit mondiale vraagstuk door bijvoorbeeld te recyclen, hun afval te scheiden, of door nog bruikbare kleding en apparatuur te doneren voor hergebruik.

1.2.4. Consumptiegedrag

De huidige mondiale consumptiepatronen leiden tot overbelasting van de planeet en de samenleving (Mattar, 2012). Hierbij dient ook in ogenschouwen genomen te worden dat de groei van de economie en bevolking in opkomende landen, zoals China, India en Brazilië, onherroepelijk leidt tot toename van de mondiale consumptie. Een andere mondiale trend wat betreft consumptiegedrag is een toename van *mondiale* productieketens en een afname van lokale productieketens. Ofwel, consumptie van mensen die op de ene plaats leven kan het

leven van mensen op andere plaatsen beïnvloeden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de productie van groenten en fruit voor westerse consumenten in Oost-Afrika waarbij het relatief schaarse water en vruchtbare grond van ‘daar’ gebruikt wordt voor de consumptie ‘hier’. Een ander voorbeeld is de productie van kleding en elektronische producten die om economische redenen veelal plaats vindt in de zogenaamde ‘lageloonlanden’ (NCDO, 2012). Vlees eten is een specifiek aspect van consumentengedrag. Het consumeren van vlees heeft indirect relatief grote invloed op de duurzaamheid van de natuur. De wereldwijde productie van vlees en melkproducten is verantwoordelijk voor 18% van het totale broeikaseffect en 8% van de mondiale waterconsumptie. Toename van consumptie van vlees en melkproducten zou dan ook kunnen leiden tot een ernstige overbelasting van de natuur (Steinfeld et al., 2006). Mensen kunnen dus individueel een bijdrage aan de duurzaamheid van de natuur leveren door minder vlees en zuivel te eten. Andere voorbeelden van duurzaam consumeren zijn het kopen van producten met een duurzaamheids- of sociaal keurmerk. Belangrijk hierbij is ook het voorkomen van verspilling van bijvoorbeeld voedsel (NCDO, 2012).

1.2.5. Informatie zoeken en mening geven

Het opzoeken en delen van informatie over mondiale vraagstukken wordt eveneens beschouwd als mondiaal-burgerschapgedrag. Jezelf informeren en/of deze informatie delen is een vorm van participatie waarmee mensen zich bezig houden met de mondiale vraagstukken van deze tijd. Hierin worden Kaiser en Wilson (2004) gevolgd, die het opzoeken en delen van milieugerelateerde informatie zien als voorbeelden van sociaal gedrag verbonden aan milieubescherming.

Vrijwilligerswerk, doneren en participatie in civiele organisaties worden gezien als de centrale componenten van burgerparticipatie (Putnam, 1995). Er wordt in deze publicatie geen onderscheid gemaakt of het geefgedrag, vrijwilligerswerk of andere vorm van (politieke) participatie in civiele organisaties zich richt op Nederland of het buitenland. Aan het begin van deze inleiding werd al geconstateerd dat mondiaal burgerschap bijdragen aan het oplossen van problemen ‘hier én daar’ betreft en niet alleen aan het oplossen van problemen ‘daar’. Daarnaast heeft politieke participatie, zelfs in de minimale vorm van stemmen, invloed op wat regeringen doen (zie bijv. Lehman Schlozman et al. 1999). De invloed van regeringen reikt in vele gevallen verder dan de landsgrenzen.

1.3. Dit onderzoek

In dit onderzoek wordt de mate waarin Nederlanders van 18 jaar en ouder zich

gedragen als mondiaal burger in kaart gebracht. Er wordt hierbij specifiek gekeken naar gedragingen gerelateerd aan duurzaamheid van de natuur of samenleving. Daarnaast wordt gekeken in hoeverre volwassen Nederlanders de principes van gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid in de wereld en het nemen van medeverantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken aanhangen. Het rapport bevat tevens een analyse hoe mondiaal burgerschap en het aanhangen van de drie principes met elkaar samenhangen. Ten slotte wordt de houding van Nederlanders ten aanzien van ontwikkelings-samenwerking gerapporteerd.

HOOFDSTUK 2

GEDRAG

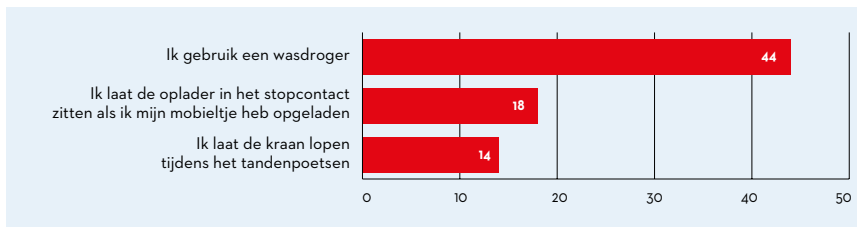
Er worden negen type gedragingen verbonden aan mondiaal burgerschap die gebaseerd zijn op duurzaamheid van de samenleving en de natuur onderscheiden. Deze gedragingen richten zich op verschillende aspecten van energie- en waterverbruik, mobiliteit, recycling en afval, consumentengedrag, informatie zoeken, politieke participatie, je mening geven, doneren en vrijwilligerswerk. In de figuren in dit hoofdstuk wordt het percentage van de volwassen Nederlanders gerapporteerd dat een bepaald gedraging vaak of (bijna) altijd vertoond¹.

2.1. Zuinig omgaan met Energie en Water

Nederlanders gaan wat betreft pure verspilling van water en energie, zoals het laten lopen van de kraan tijdens het tandenpoetsen en het in het stopcontact laten zitten van opladers, verantwoordelijk met energie om. Verreweg de meeste Nederlanders vertonen gedrag wat leidt tot minder verspilling van energie. Echter, Nederlanders blijken minder verantwoordelijk met energie om te gaan wat betreft gedrag waarin gemak voor de gebruiker centraal staat, zoals het gebruik van een wasdroger. Bijna de helft van de Nederlanders (44%) gebruik zo'n apparaat vaak of (bijna) altijd.

Figuur 2.1 Zuinig omgaan met energie en water (% vaak of (bijna) altijd, n=2250, gewogen resultaten)

¹In de dataset ontbreekt helaas een goede indicator voor religiositeit. De onderzoekers zijn zich er van bewust dat het negeren van dit achtergrondkenmerk de resultaten kan vertekenen.

Vrouwen gaan zuiniger met energie en water om dan mannen. Nederlanders ouder dan 35 jaar zijn op dit terrein zuiniger dan jongere Nederlanders. Nederlanders met een middelbare opleiding² zijn het minst zuinig met energie en water. Nederlanders in de laagste drie inkomensgroepen zijn zuiniger met water en energie dan Nederlanders die meer verdienen (4e en 5e kwintiel). Het lijkt zeer aannemelijk dat hier ook de kostenbesparing van zuinigheid een rol speelt.

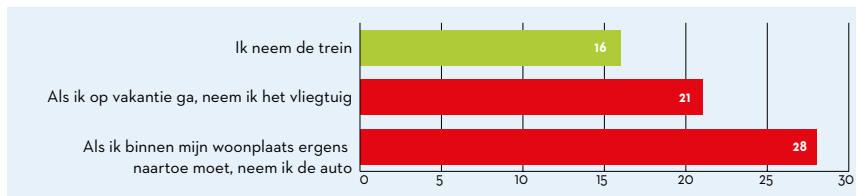
Nederlanders die hogere altruïstische waarden³ hebben en degenen die vaker in contact komen met andere culturen zijn zuiniger met water en energie.

Nederlanders die op de VVD stemmen gaan minder zuinig om met energie en water dan andere Nederlanders. Nederlanders die op GroenLinks stemmen gaan juist weer relatief zuinig om met water en energie.

2.2. Mobiliteit

Welke keuzes maken Nederlanders op het terrein van mobiliteit? Kiezen zij voor de trein? Gebruiken ze de auto voor korte afstanden? Slechts een klein deel van de Nederlanders geeft aan vaak of (bijna) altijd voor de trein te kiezen (16%). Daartegenover staat dat ook slechts een klein deel van de Nederlanders vaak of (bijna) altijd de auto binnen de woonplaats gebruikt (28%). Ongeveer één op de vijf Nederlanders gaat vaak of (bijna) altijd op vakantie met het vliegtuig.

Figuur 2.2 Mobiliteit (% vaak of (bijna) altijd, n=2250, gewogen resultaten)

²Het opleidingsniveau is in drie niveaus ingedeeld. Laag = basisschool/lbo/vbo en vmbo kader en beroepsgerichte leerweg /mavo /eerste 3 jaar havo en vwo/vmbo (theoretische en gemengde leerweg). Middelbaar = mbo / havo en vwo bovenbouw/ wo en hbo propedeuse of hoger. Hoog = HBO \ WO-bachelor of kandidaats/ WO-doctoraal of master.

³ Van altruïstische waarden, vertrouwen en contact met andere culturen zijn schalen geconstrueerd. Voor meer informatie over de schaalconstructie en de items in de schalen verwijzen wij u door naar de onderzoeksverantwoording van dit rapport die op de website www.ncdo.nl te downloaden is.

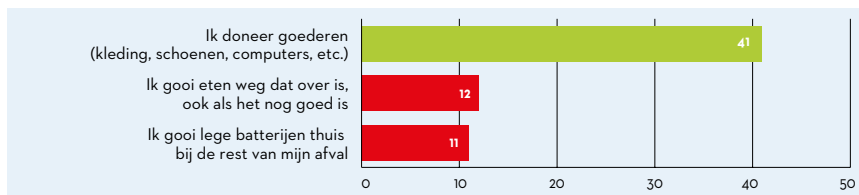
Vrouwen zijn duurzamer op het terrein van mobiliteit dan mannen. Nederlanders met een HBO- of WO-diploma gedragen zich het meest duurzaam op het terrein van mobiliteit. Nederlanders met de hoogste inkomens zijn het minst duurzaam. Dit effect blijft overeind wanneer we controleren voor het bezit van een auto. Met andere woorden: Nederlanders met lage inkomens die een auto bezitten gedragen zich nog steeds duurzamer dan degenen met een hoger inkomen die ook een auto bezitten.

Nederlanders die hogere altruïstische waarden hebben, gedragen zich duurzamer op het terrein van mobiliteit. Ook Nederlanders met meer sociaal en institutioneel vertrouwen en maken duurzamere keuzes op dit terrein. Nederlanders die op de VVD en PVV stemmen zijn relatief het minst duurzaam wat betreft mobiliteit. Nederlanders die op D66, de kleine christelijke partijen (ChristenUnie en SGP) en in het bijzonder mensen die op GroenLinks stemmen maken op het gebied van mobiliteit de meest duurzame keuzes.

2.3. Recycling en omgang met afval

Nederlanders lijken verantwoordelijk om te gaan met afval. Slechts een klein deel van de Nederlanders (12%) gooit vaak voedsel weg dat eigenlijk nog goed is en dit geldt eveneens voor het bij het andere afval weggooien van batterijen (11%). Ook doneert een aanzienlijk deel van de Nederlandse bevolking goederen opdat ze opnieuw gebruikt kunnen worden (41%).

Figuur 2.3 Recycling en omgang met afval (% vaak of (bijna) altijd, n=2250, gewogen resultaten)

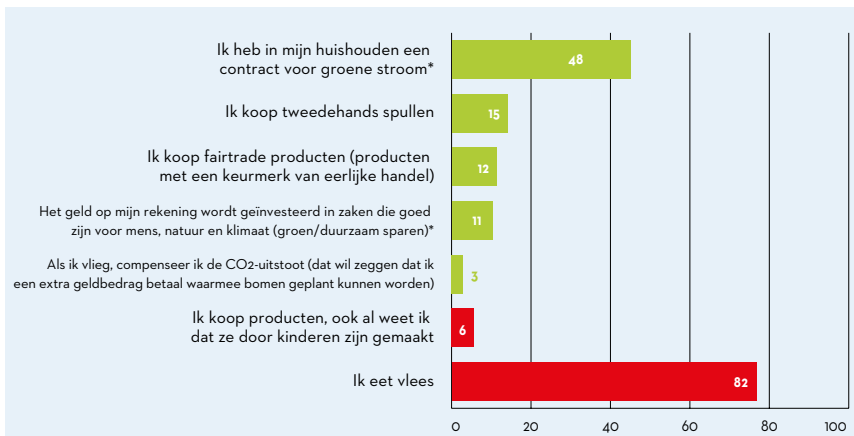
Vrouwen recyclen meer en gaan verantwoordelijker met hun afval om dan mannen. Nederlanders boven de 35 jaar gedragen zich op dit punt ook verantwoordelijker dan jongere Nederlanders. Hogeropgeleiden in Nederland gedragen zich op dit punt verantwoordelijker dan middelbaar- en laagopgeleiden. Daarentegen gedragen Nederlanders die in de Randstad wonen zich op dit punt juist minder verantwoordelijk dan degenen die buiten de Randstad wonen.

Nederlanders die hogere altruïstische waarden hebben, gedragen zich duurzamer wat betreft hun omgang met afval en recyclen. Ook Nederlanders met meer sociaal en institutioneel vertrouwen maken duurzamere keuzes op dit gebied. Nederlanders die niet stemmen of op de PVV of VVD stemmen gedragen zich op het gebied van omgang met afval en recyclen relatief weinig duurzaam. Mensen die op GroenLinks en D66 stemmen gaan juist relatief verantwoordelijk met hun afval en recycling om.

2.4. Consumentengedrag

Zijn Nederlanders duurzame consumenten? Er worden verschillende aspecten van consumentengedrag belicht. Buiten het kiezen voor groene stroom (48%) lijkt de Nederlander nog in beperkte mate een duurzame consument. Slechts 12% van de Nederlanders koopt vaak of (bijna) altijd fairtrade producten en ook is het compenseren van een vliegreis gedrag dat nog niet gebruikelijk is onder de Nederlandse bevolking. Slechts 3% van de Nederlanders maakt van de gelegenheid gebruik om hun vliegreizen te compenseren. Ook koopt maar een klein deel van de Nederlanders tweedehands spullen (15%). Daarnaast eet de overgrote meerderheid van de Nederlandse bevolking vaak of (bijna) altijd vlees (82%).

Figuur 2.4 Consumentengedrag (% ja(*) en vaak of (bijna) altijd, n=2250, gewogen resultaten)

Vrouwen en Nederlanders van 35 jaar en ouder gedragen zich vaker als een duurzame consument dan mannen en jongere Nederlanders. Hogeropgeleiden

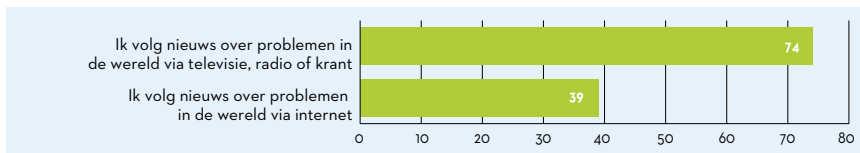
consumenten duurzamer dan middelbaar- en laagopgeleide Nederlanders. Echter, Nederlanders in de twee laagste inkomensgroepen zijn meer duurzame consumenten dan Nederlanders in de hoogste inkomensgroep. Het verschil tussen deze groepen blijkt vooral te zitten in dat Nederlanders met lage inkomens vaker een contract voor groene stroom hebben en vaker tweedehands spullen kopen. Nederlanders met hogere altruïstische waarden zijn duurzamere consumenten. Ook Nederlanders die meer in contact komen andere culturen hebben en degenen met meer sociaal en institutioneel vertrouwen zijn duurzamere consumenten.

PVV, CDA en VVD- stemmers en de Nederlanders die niet stemmen zijn minder duurzame consumenten. Nederlanders die op GroenLinks stemmen zijn verreweg de duurzaamste consumenten.

2.5. Informatie zoeken over mondiale vraagstukken

De overgrote meerderheid van de Nederlanders volgt nieuws over problemen in het buitenland. Het is wel opvallend dat dit nog voornamelijk gebeurt via de zogenaamde ‘oude’ media, zoals krant, televisie en radio (74%). Het deel van de Nederlanders dat dit nieuws via internet volgt is nog altijd veel lager (39%).

Figuur 2.5 Informatie zoeken (% vaak of (bijna) altijd, n=2250, gewogen resultaten)

Mannen en Nederlanders ouder dan 35 jaar volgen vaker het nieuws over problemen in de wereld dan vrouwen en jongere Nederlanders. Hoger opgeleiden volgen vaker het nieuw over mondiale vraagstukken dan middelbaar – en lager opgeleide Nederlanders. Middelbaar opgeleide Nederlanders volgen het nieuws wel vaker dan lager opgeleide Nederlanders. De Nederlanders met de 20% hoogste inkomens volgen vaker het nieuws over problemen in de wereld dan Nederlanders die minder verdienen.

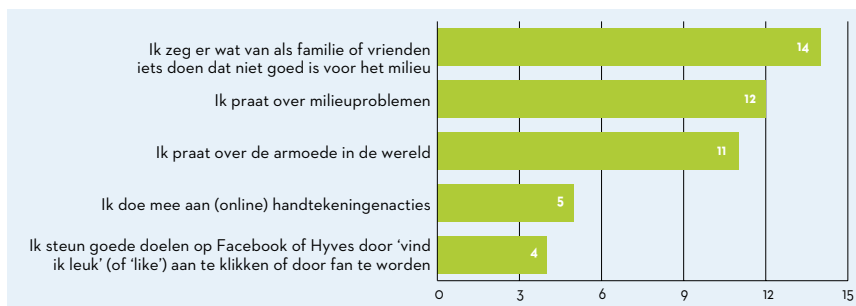
Nederlanders die vaker in contact komen met andere culturen volgen vaker het nieuws over problemen in de wereld. Ook bij informatie zoeken is er sprake van

een matige positieve relatie met altruïstische waarden, sociaal en institutioneel vertrouwen. Nederlanders die op D66, VVD en GroenLinks stemmen volgen vaker het nieuws over problemen in de wereld. Nederlanders die niet stemmen volgen verreweg het minst dit nieuws.

2.6. Mening geven over mondiale vraagstukken

In hoeverre geven Nederlanders hun mening over mondiale vraagstukken? Ongeveer één op de acht Nederlanders zegt er vaak of (bijna) altijd iets van als familie of vrienden iets doen dat niet goed is voor het milieu. Deze percentages zijn veel hoger als we ook de Nederlanders erbij betrekken die hier soms over praten. In dit geval praat 77% van de Nederlanders over armoede en 75% van de Nederlanders over milieuproblemen. Slechts een heel klein deel van de Nederlandse bevolking ondertekent vaak een (online) handtekeningactie (5%) of steunt goede doelen via de sociale media (4%).

Figuur 2.6 Mening geven (% vaak of (bijna) altijd, n=2250, gewogen resultaten)

Vrouwen geven vaker hun mening over mondiale vraagstukken dan mannen. Hogeropgeleiden geven vaker hun mening dan middelbaar opgeleide Nederlanders, deze laatste groep geeft echter weer vaker haar mening dan lager opgeleide Nederlanders. Ook geven Nederlanders in de laagste twee inkomensgroepen vaker hun mening over mondiale vraagstukken dan Nederlanders die meer verdienen. Dit verschil wordt veroorzaakt omdat Nederlanders uit de laagste inkomensgroepen meer over armoede praten en meer online actief lijken te zijn.

Nederlanders die hogere altruïstische waarden hebben, geven vaker hun mening.

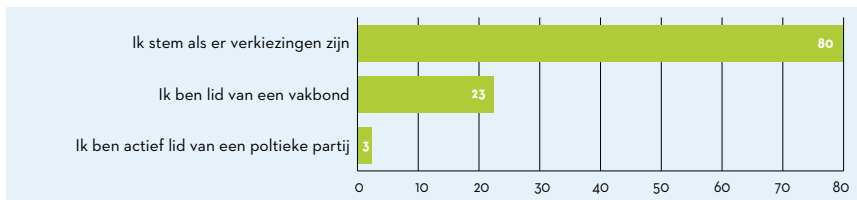
Ook Nederlanders die meer in contact zijn met andere culturen hebben doen dit vaker. Vertrouwen speelt een beperkte rol bij mening geven.

CDA-, VVD- en PVV- stemmers geven relatief weinig hun mening over mondiale vraagstukken, dit in tegenstellingen tot mensen die op GroenLinks en op de overige partijen stemmen. Zij geven juist relatief vaak hun mening over dit soort vraagstukken.

2.7. Politieke participatie

Drie aspecten van politieke participatie worden in kaart gebracht: stemmen bij verkiezingen; lid zijn van een vakbond en actief lidmaatschap van een politieke partij. Stemmen bij verkiezingen is verreweg de populairste vorm van politieke participatie. De meeste Nederlanders (80%) stemmen vaak of (bijna) altijd bij verkiezingen. Ongeveer een kwart van de Nederlanders is lid van een vakbond. Slechts een heel klein deel van de Nederlanders (3%) is actief lid van een politieke partij.

Figuur 2.7 Politieke participatie (% ja (*) en vaak of (bijna) altijd, n=2250, gewogen resultaten)

Mannen zijn vaker politiek actief dan vrouwen. Oudere Nederlanders zijn ook politiek actiever dan jongere Nederlanders. Hogeropgeleide Nederlanders zijn het actiefst in de politieke arena, gevolgd door middelbaar en lager opgeleide Nederlanders. Nederlanders die meer verdienen (hoogste 3 kwintielen) zijn actiever op het terrein van politiek dan de Nederlanders uit de laagste inkomensgroepen.

Nederlanders die altruïstischer zijn en diegenen die meer vertrouwen hebben in instituties hebben een hogere politieke participatie en dit geldt tevens voor Nederlanders die meer contact hebben met andere culturen en die een hogere mate van sociaal vertrouwen hebben.

Nederlanders die op Partij van de Arbeid, D66 en de kleine christelijke partijen stemmen zijn relatief actief wat betreft politieke participatie.

2.8. Doneren aan goede doelen

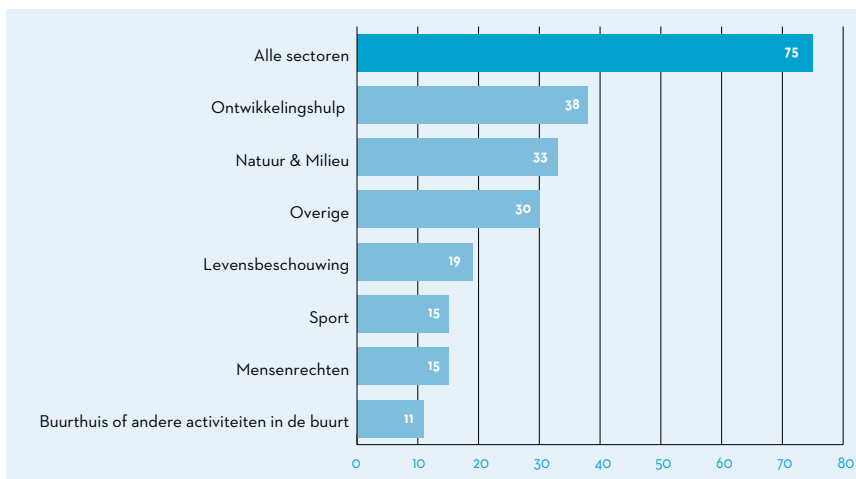
2.8.1. Wie geeft aan welke goede doelen?

Doneren aan goede doelen wordt ook beschouwd als een van de belangrijke gedragingen van een mondiaal burger. Nederlanders geven relatief vaak. Als we kijken naar alle sectoren geeft driekwart van de Nederlanders aan goede doelen. De Nederlandse gevers geven relatief vaak aan ontwikkelingshulp, natuur en milieu. Daarnaast zegt een relatief grote groep Nederlanders te geven aan een 'ander' goed doel. Dit heeft vermoedelijk te maken met het feit dat in deze studie de categorie 'gezondheid' niet expliciet aan de respondenten is aangeboden. Uit de antwoorden op de open vragen blijkt dan ook dat de meerderheid van de giften gerapporteerd in de categorie 'anders' giften waren aan goede doelen op het terrein van gezondheid.

Vrouwen geven vaker dan mannen en ook geven oudere Nederlanders vaker dan jongere Nederlanders. Hogeropgeleiden geven in Nederland het vaakst aan goede doelen, gevolgd door middelbaar- en lager opgeleide Nederlanders. Nederlanders met lagere inkomens (de laagste 2 inkomensgroepen) doneren minder vaak dan Nederlanders die meer verdienen.

Nederlanders die meer belang hechten aan altruïstische waarden en meer vertrouwen hebben in instituties doneren vaker aan goede doelen. Dit geldt ook voor mensen die vaker in contact komen met andere culturen en mensen met meer sociaal vertrouwen.

PVV-stemmers en mensen die niet stemmen doneren het minst vaak en aanhangers van de kleine christelijke partijen (ChristenUnie en SGP) het vaakst.

Figuur 2.8 Doneren aan goede doelen (% gevers, n=2250, gewogen resultaten).

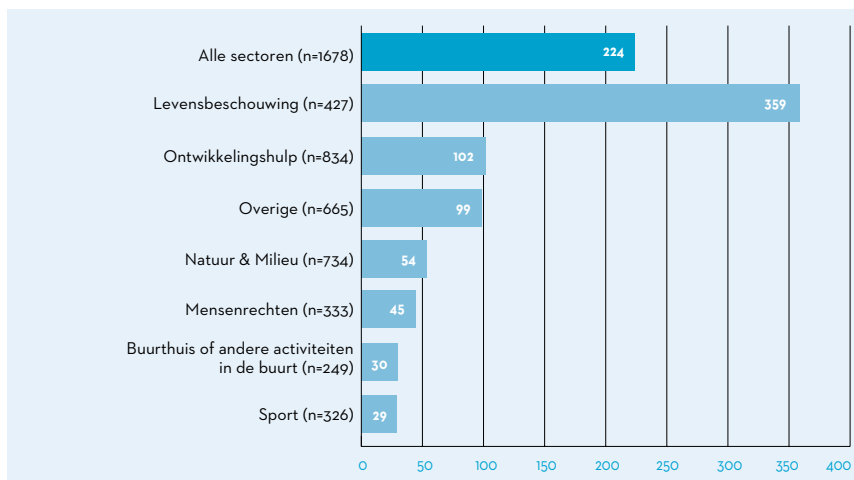
2.8.2. Hoeveel wordt gegeven?

Gemiddeld hebben de Nederlandse gevers 224 euro in 2011 gegeven aan goede doelen. Er zijn grote verschillen tussen de hoogte van de gemiddelde giften per sector. Traditioneel worden gemiddeld de hoogste bedragen gegeven aan levensbeschouwelijke organisaties zoals kerk en moskee (zie bijvoorbeeld Schuyt et al. 2011). Gemiddeld werd er onder de Nederlandse donateurs 359 euro gegeven aan levensbeschouwelijke organisaties, zoals kerk, moskee of tempel.

Nederlanders ouder dan 35 jaar geven hogere bedragen dan jongere Nederlanders. Hogeropgeleiden geven de hoogste bedragen gevolgd door middelbaar opgeleide Nederlanders die weer hogere bedragen geven dan lager opgeleiden. Nederlanders met de hoogste inkomens (4e en 5e kwintiel) geven hogere bedragen dan Nederlanders die minder verdienen.

Nederlanders die hogere altruïstische waarden aanhangen en meer vertrouwen hebben in instituties doneren hogere bedragen.

Nederlanders die op de kleine christelijke partijen (ChristenUnie en SGP) stemmen geven verreweg de hoogste bedragen. Gemiddeld relatief lage bedragen worden gegeven door Nederlanders die stemmen op de PVV, SP en de mensen die niet stemmen.

Figuur 2.9 Doneren aan goede doelen (gemiddelde gift, n=2250, gewogen resultaten).

2.9. Vrijwilligerswerk

2.9.1. Wie is waar actief als vrijwilliger?

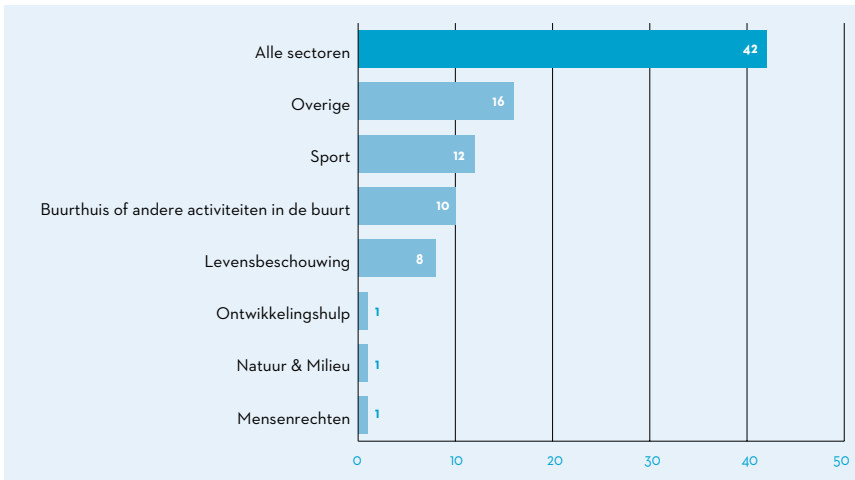
Ook het doen van vrijwilligerswerk valt onder de mondiale dimensie van burgerschap. Tweeënveertig procent van de Nederlanders verricht vrijwilligerswerk. Dit vrijwilligerswerk is niet evenredig over de verschillende sectoren verdeeld. De categorie 'overige' het grootst. Deze categorie laat de diversiteit van het Nederlandse vrijwilligerswerk zien, die varieert van activiteiten op school, je als vrijwilliger inzetten voor de Vereniging van Eigenaren (VVE) tot collecteren voor de KWF en besturen van de fanfare. Sportverenigingen, buurthuizen en gebedshuizen (bijvoorbeeld kerk, moskee en tempel), zijn ook populaire plaatsen om vrijwilligerswerk te doen.

Hogeropgeleiden zijn vaker actief als vrijwilliger, gevolgd door middelbaar opgeleide Nederlanders (die weer vaker actief zijn als vrijwilliger dan lager opgeleide Nederlanders). Nederlanders die buiten de Randstad wonen zijn eerder actief als vrijwilliger dan mensen die in de Randstad wonen.

Nederlanders met hogere altruïstische waarden hebben meer vertrouwen in instituties zijn vaker actief als vrijwilliger. Omgang met andere culturen en

sociaal vertrouwen heeft ook een licht positief effect op de kans dat mensen vrijwilligerswerk verrichten.

Nederlanders die op de kleine christelijke partijen stemmen, zijn relatief het vaakst actief als vrijwilliger. Nederlanders die op de PVV, SP en de overige partijen stemmen en degenen die niet stemmen zijn het minst vaak actief als vrijwilliger.

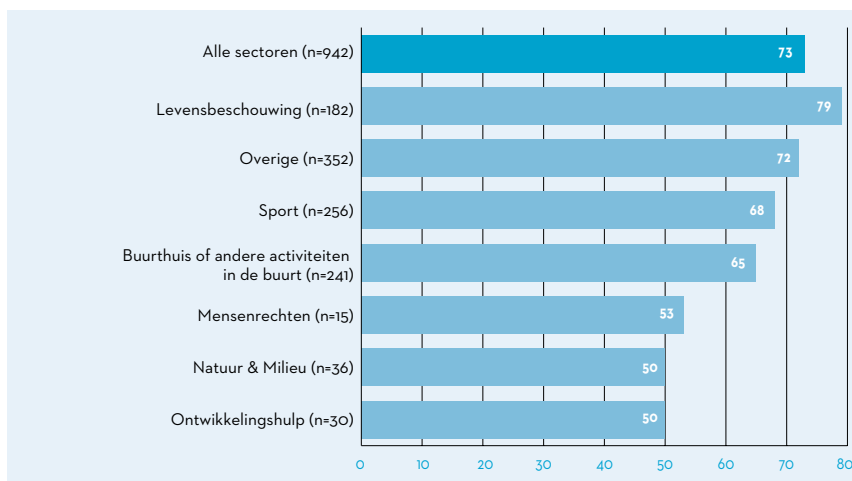
Figuur 2.10 Vrijwilligerswerkper sector (% vrijwilligers, n=2250, gewogen resultaten)

2.9.2. Werken Nederlanders regelmatig als vrijwilliger?

Vervolgens is gekeken naar de regelmaat waarmee Nederlanders vrijwilligerswerk doen in de verschillende sectoren. De Nederlanders die actief zijn als vrijwilliger blijken dit op zeer regelmatige basis te doen: 73% van de Nederlandse vrijwilligers is minstens een keer per maand actief als vrijwilliger. De gebedshuizen in Nederland kunnen het meest rekenen op vrijwilligers die ten minste eens per maand actief zijn als vrijwilliger.

Onder de vrijwilligers zijn mannen en 35-plussers vaker actief als vrijwilliger dan vrouwen en Nederlanders jonger dan 35 jaar. Het betreft hier met name mannen in de pensioengerechtigde leeftijd. Mannen en Nederlanders ouder dan 35 jaar doen dus niet in het algemeen vaker dan vrouwen en jongere Nederlanders vrijwilligerswerk, maar als zij zich inzetten als vrijwilliger doen zij dit frequenter dan vrouwen en jongere Nederlanders die ook actief zijn

als vrijwilliger. Nederlanders die een groter belang hechten aan altruïstische waarden zijn ook vaker minstens een keer per maand actief als vrijwilliger.

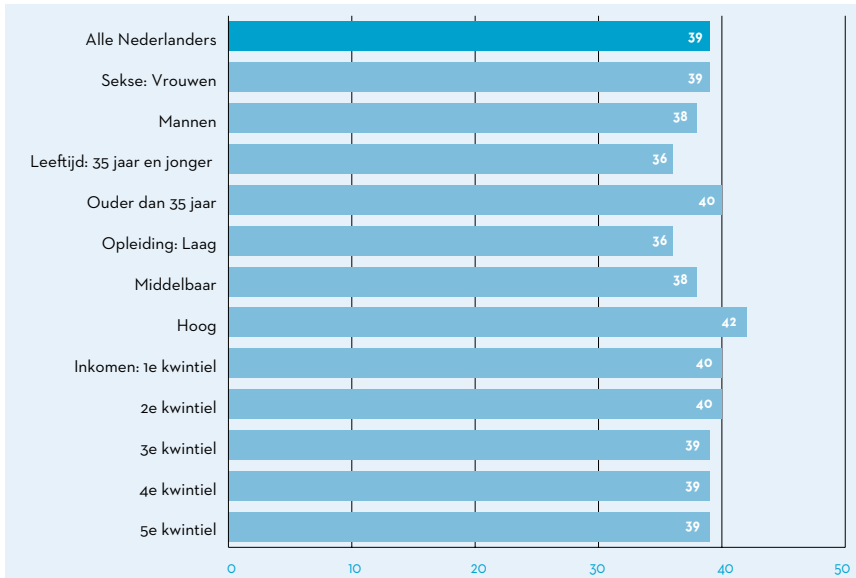

Figuur 2.11 Ten minste 1 x per maand actief als vrijwilligerswerk per sector (% vrijwilligers, n=2250, gewogen resultaten)

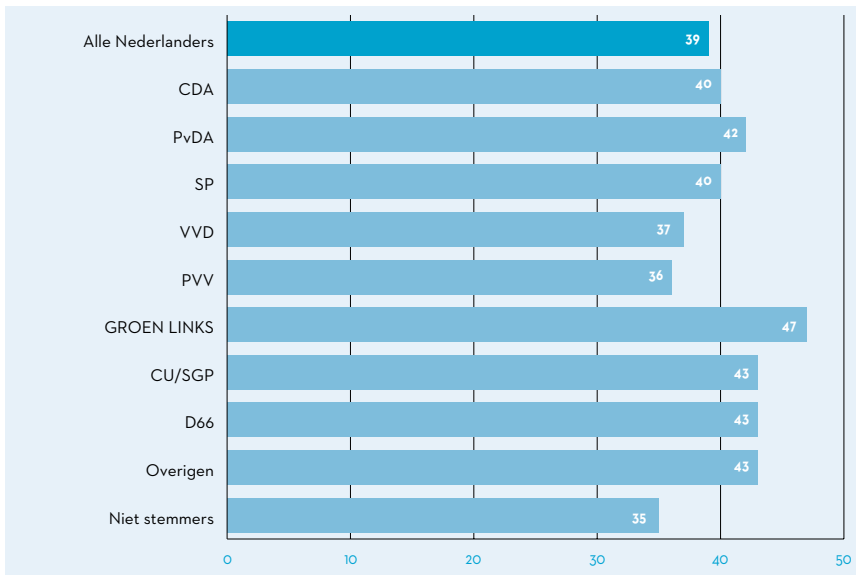
2.10. Index Mondiaal Burgerschap

In de voorafgaande paragrafen zijn verschillende typen gedrag van een mondiaal burger afzonderlijk gerapporteerd. In deze paragraaf wordt een Index Mondiaal Burgerschap gepresenteerd waarin alle eerder besproken gedragingen zijn opgenomen. Er is een index geconstrueerd waarop mensen een score van minimaal 0 en maximaal 100 kunnen scoren. Iemand die 100 scoort heeft in het afgelopen jaar alle (zoals in deze publicatie gedefinieerde) mondiaal burgerschapsgedragingen vaak of (bijna) altijd vertoond, en iemand die een 0 scoort geen enkele keer.

Vrouwen gedragen zich iets vaker als mondiaal burger dan mannen. Dit geldt eveneens voor Nederlanders ouder dan 35 jaar. De hoogst opgeleide Nederlanders gedragen zich het meest als mondiaal burger, gevolgd door middelbaar en lager opgeleiden.

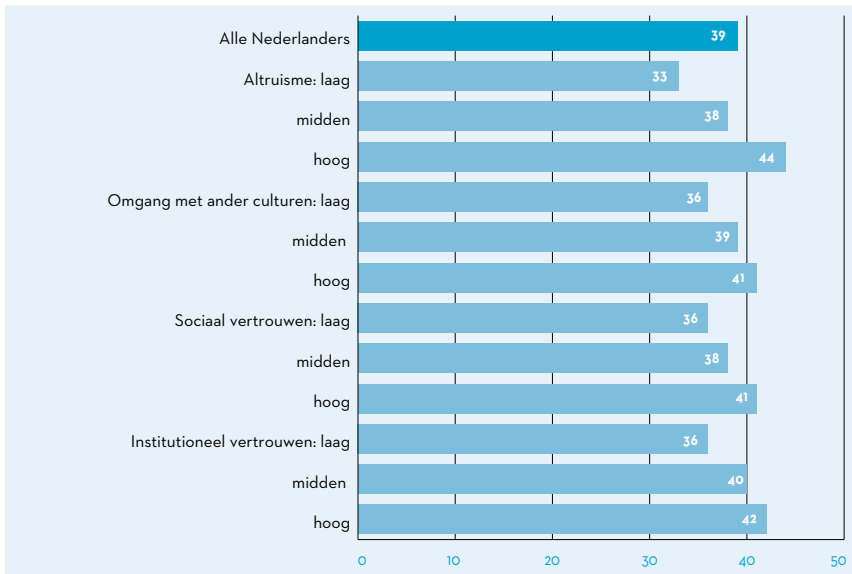

Figuur 2.12 Index Mondiaal Burgerschap (gemiddelde scores schaal 0-100, n=2250, gewogen resultaten).

Figuur 2.13 Index Mondiaal Burgerschap en politieke voorkeur (gemiddelde scores schaal 0-100, n=2250, gewogen resultaten).

Er is vervolgens ook gekeken naar de relatie tussen politieke voorkeur van Nederlanders en gedragingen gerelateerd aan mondiaal burgerschap. Er zijn grote verschillen tussen de stemmers op de verschillende politieke partijen. Nederlanders die op GroenLinks stemmen scoren verreweg het hoogst op de Index Mondiaal Burgerschap, terwijl stemmers op de PVV en VVD relatief laag scoren.

Figuur 2.14 Index Mondiaal Burgerschap en altruïsme, omgang met andere culturen, sociaal en institutioneel vertrouwen (gemiddelde scores schaal 0-100, n=2250, gewogen resultaten).

Nederlanders die meer belang hechten aan altruïstische waarden, degene die meer contact hebben met andere culturen, en Nederlanders met meer sociaal en institutioneel vertrouwen gedragen zich vaker als mondiaal burger.

2.11. Conclusie

In het algemeen kunnen we stellen dat Nederlanders zich nog niet in hoge mate gedragen als mondiaal burgers. Er worden wel verschillen gevonden tussen de verschillende soorten gedrag gerelateerd aan duurzaamheid van de natuur en samenleving. Sommige gedragingen – zoals zuinig omgaan met energie en water, omgang met afval, geven aan goede doelen, informatie zoeken, je mening geven over mondiale vraagstukken en vrijwilligerswerk – zijn meer gebruikelijk dan politieke participatie, duurzaam consumentengedrag en

mobiliteit. In deze laatste twee categorieën valt nog veel winst te behalen. Voor bijna al het mondiaal burgerschapsgedrag geldt dat vrouwen zich vaker als mondiaal burger gedragen dan mannen. Er is hierbij wel een aantal interessante uitzonderingen, namelijk 'het nieuws volgen over mondiale problemen' en 'politieke participatie'. Dit wordt weer vaker gedaan door mannen.

Opleiding speelt een belangrijke rol bij mondiaal burgerschap. Hogeropgeleide Nederlanders gedragen zich vaker als mondiaal burger dan Nederlanders met een lagere opleiding. De rol van inkomen heeft een complexere relatie tot mondiaal burgerschap. Er is een aantal type gedragingen – zoals zuinig omgaan met energie en water, het geven van je mening over mondiale vraagstukken, mobiliteit en consumentengedrag – waarbij de Nederlanders met de lagere inkomens zich vaker gedragen als mondiaal burger dan degenen die meer verdienen. Terwijl gedragingen zoals bijvoorbeeld 'informatie zoeken' en 'politieke participatie' weer meer vertoond worden door Nederlanders met hogere inkomens.

Wat betreft leeftijd kan worden geconstateerd dat Nederlanders ouder dan 35 jaar zich meer gedragen als een mondiaal burger dan jongere Nederlanders. Of Nederlanders al dan niet in de Randstad wonen speelt een bescheiden rol bij mondiaal burgerschap; alleen op het terrein van recyclen en omgaan met afval wordt een verschil gevonden.

Mensen die meer belang hechten aan altruïstische waarden gedragen zich ook vaker als mondiaal burger. Ook vergroten meer sociaal en politiek vertrouwen de kans dat men zich gedraagt als een mondiaal burger. Politiek vertrouwen lijkt een belangrijke voorwaarde voor politieke participatie en je inzetten als vrijwilliger. Altruïsme is vooral van belang bij doneren aan goede doelen, afval en recycling, mening geven en het al dan niet doen van vrijwilligerswerk. Mate van omgang met andere culturen speelt vooral een rol bij het nieuws volgen over mondiale problemen.

Wat betreft politieke voorkeur wordt een aantal trends onderscheiden. In het algemeen kunnen we stellen dat mensen die PVV of VVD stemmen zich relatief weinig gedragen als een mondiaal burger, terwijl GroenLinks- en D66-stemmers dat relatief vaak juist wel doen. De stemmers op de zogenaamde kleine christelijke partijen (ChristenUnie en SGP) gedragen zich ook vaak als mondiaal burger, met name op het terrein van mobiliteit, doneren aan goede doelen en vrijwilligerswerk. In hoofdstuk 5 wordt de interactie tussen deze verschillende persoonskenmerken nader bekeken.

HOOFDSTUK 3

PRINCIPES

Er worden drie principes onderscheiden waarvan wordt verwacht dat zij samenhangen met het gedrag van een mondiaal burger: gelijkwaardigheid van mensen, het besef van wederzijdse afhankelijkheid en het nemen van (gedeelde) verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken. In dit hoofdstuk wordt de mate waarin Nederlanders deze principes aanhangen beschreven.

3.1. Gelijkwaardigheid van mensen

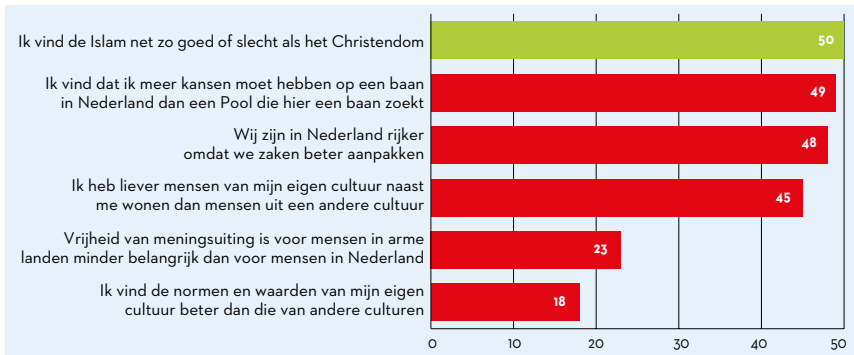
Er is gekeken naar verschillende aspecten die het principe van gelijkwaardigheid van mensen benadrukken, namelijk geloof, recht op arbeid, superioriteit van Nederlanders, nabijheid van mensen uit andere culturen, vrijheid van meningsuiting en normen en waarden. Nederlanders blijken het principe van gelijkwaardigheid vaker te ondersteunen op het terrein van vrijheid van meningsuiting en normen en waarden dan op het terrein van geloof, recht op arbeid, superioriteit van Nederland en nabijheid van mensen uit andere culturen. Het principe van de gelijkwaardigheid van mensen wordt gemiddeld genomen door iets meer dan de helft van de Nederlanders onderschreven.

Vrouwen onderschrijven vaker stellingen waarin de gelijkwaardigheid van mensen centraal staat dan mannen. Hoger en middelbaar opgeleiden doen dit ook vaker dan lager opgeleide Nederlanders.

Nederlanders die meer waarde hechten aan altruïstische waarden onderschrijven vaker het principe van gelijkwaardigheid van mensen. Ook Nederlanders die meer contact hebben met andere culturen en degene met meer sociaal en institutioneel vertrouwen hangen dit principe vaker aan.

Nederlanders die op GroenLinks stemmen hangen relatief vaker het principe van gelijkwaardig van mensen aan. Nederlanders die op de PVV en de kleine christelijke partijen (Christen Unie en SGP) stemmen, onderschrijven dit

principe minder vaak. Dat stemmers op de kleine christelijke partijen het principe van gelijkwaardigheid van mensen minder onderschrijven is volledig te herleiden tot de eerste stelling 'Ik vind het christendom net zo goed of slecht als de islam'. Indien deze stelling uit de analyse wordt verwijderd dan wijkt de mate waarin de stemmers op de kleine christelijke partijen het principe van gelijkwaardigheid aanhangen niet in negatieve zin af.

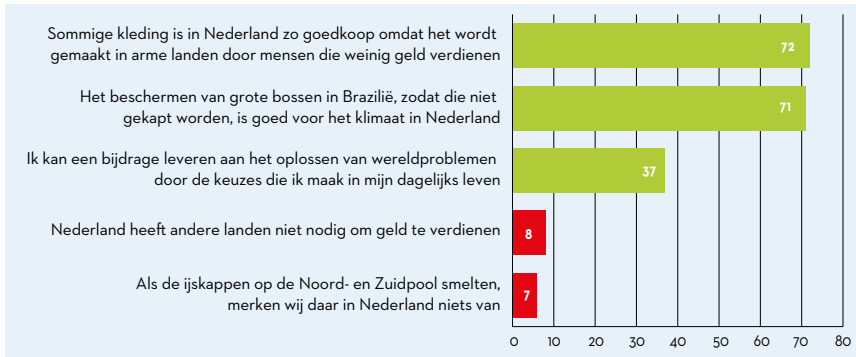

Figuur 3.1 Gelijkwaardigheid (% (helemaal) mee eens, n=2025 (min.), gewogen resultaten).

3.2. Wederzijdse afhankelijkheid in de wereld

Het principe van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld behelst voornamelijk het besef van relaties tussen 'hier' en 'daar'. De overgrote meerderheid van de Nederlanders lijkt zich bewust van de relatie tussen de prijs van kleding in Nederland en de lage lonen van de mensen die de kleding maken in arme landen (72%). Ook ziet de meerderheid van de Nederlandse bevolking het verband tussen slecht omgaan met natuur elders en het klimaat in Nederland (kappen van grote bossen en het smelten van de ijskappen). Slechts een klein deel van de Nederlanders denkt dat wij andere landen niet nodig hebben om geld te verdienen. In het algemeen kunnen we stellen dat de overgrote meerderheid van de Nederlanders zich bewust lijkt van de wederzijdse afhankelijkheid in de wereld.

Figuur 3.2 Wederzijdse afhankelijkheid (% (helemaal) mee eens, n=1984 (min.), gewogen resultaten).

Hogeropgeleide Nederlanders hebben meer besef van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld dan middelbaar- en lager opgeleide Nederlanders. Ook hebben Nederlanders die meer verdienen vaker dit besef dan degene die minder verdienen.

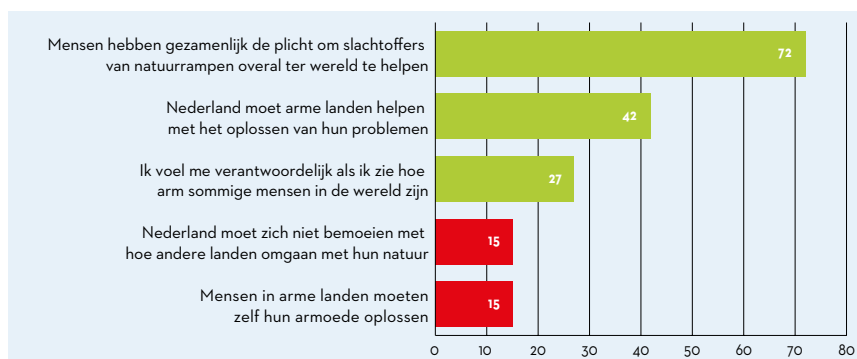
Nederlanders die hogere altruïstische waarden hebben, hebben meer besef van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld. Ook Nederlanders die vaker in contact komen met andere culturen en diegenen die meer sociaal en institutioneel vertrouwen hebben, zijn zich hier meer van bewust.

Nederlanders die op GroenLinks, D66 de kleine christelijke partijen (ChristenUnie en SGP) stemmen beseffen zich relatief vaak dat er sprake is van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld. Nederlanders die niet stemmen en degene die op de PVV hebben gestemd, hebben relatief weinig besef van deze afhankelijkheid.

3.3. Gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken

In hoeverre zijn Nederlanders bereid de gedeelde verantwoordelijkheid te nemen voor het oplossen van mondiale vraagstukken? Wanneer het slachtoffers van natuurrampen betreft, is de overgrote meerderheid van de Nederlanders het er over eens dat zij geholpen dienen te worden (72%). Als het een meer algemene stelling betreft die zich richt op problemen in arme landen blijkt een veel kleiner deel van de Nederlanders (42%) zich daar verantwoordelijk voor te voelen. Opvallend is ook dat een kwart van de Nederlanders zichzelf verantwoordelijk voelt voor de armoede in de wereld.

Figuur 3.3 Gedeelde verantwoordelijkheid (% (helemaal) mee eens, n=2183 (min.), gewogen resultaten).

Hogeropgeleide Nederlanders zijn meer bereid hun verantwoordelijkheid te nemen voor het oplossen van mondiale vraagstukken dan middelbaar opgeleide Nederlanders, maar deze laatste groep is weer meer bereid tot het nemen van deze verantwoordelijkheid dan lager opgeleide Nederlanders. Ook zijn Nederlanders met de hoogste inkomens meer bereid hun verantwoordelijkheid te nemen dan Nederlanders in de laagste twee inkomensgroepen.

Nederlanders die hogere altruïstische waarden hebben, zijn ook meer bereid tot het nemen van hun mondiale verantwoordelijkheid. Dit geldt ook voor Nederlanders die meer sociaal en institutioneel vertrouwen hebben en degene die meer omgaan met andere culturen.

Nederlanders die op GroenLinks en de kleine christelijke partijen (ChristenUnie en SGP) stemmen zijn het meest bereid hun verantwoordelijkheid te nemen voor het oplossen van mondiale vraagstukken, en Nederlanders die op de PVV stemmen het minst.

3.4. Conclusie

De principes van gelijkwaardigheid van mensen, het besef van wederzijdse afhankelijkheid en het nemen van gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken worden breed aangehangen door de Nederlandse bevolking. Dit geldt in het bijzonder voor de laatste twee principes en in iets mindere mate voor de gelijkwaardigheid van mensen.

Opleiding speelt een belangrijke rol bij de mate waarin Nederlanders deze principes aanhangen. Hogeropgeleide Nederlanders hangen de drie principes vaker aan dan lager opgeleide Nederlanders. Drie andere persoonskenmerken spelen bij de drie principes afzonderlijk. Vrouwen zien mensen als gelijkwaardiger dan mannen. Oudere Nederlanders zijn meer bereid hun verantwoordelijkheid te nemen dan jongeren. Nederlanders die meer verdienen zijn zich meer bewust van de wederzijdse afhankelijkheid in de wereld.

Ook spelen de mate waarin mensen belang hechten aan altruïstische waarden een belangrijke rol in de mate waarin zij de drie principes aanhangen. Dit geldt in het bijzonder voor de bereidheid tot het nemen van (mede)verantwoordelijkheid. Daarnaast speelt ook de mate van vertrouwen die Nederlanders hebben in instituties een relatief belangrijke rol. Mensen met meer vertrouwen hierin hangen in grotere mate de principes aan.

Welke rol speelt politieke voorkeur bij het aanhangen van de drie principes? Er is hierin een tamelijk duidelijk patroon te herkennen: Nederlanders die op GroenLinks en op D66 stemmen hangen de principes het meest aan. Ook Nederlanders die op de kleine christelijke partijen stemmen (Christen Unie en SGP) scoren goed op de principes. De Nederlanders die PVV stemmen hangen alle principes minder aan.

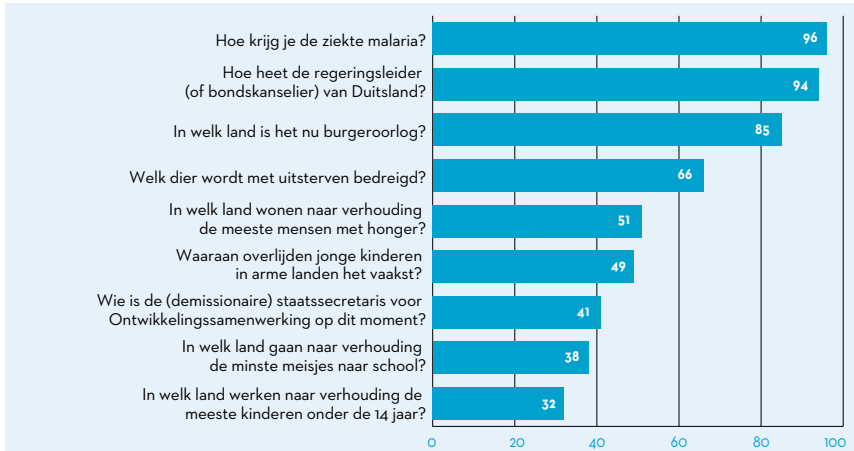
In hoofdstuk 5 wordt de interactie tussen deze drie principes en de verschillende persoonskenmerken nader bekeken.

HOOFDSTUK 4

KENNIS OVER MONDIALE VRAAGSTUKKEN

Om een indruk te krijgen van de kennis van Nederlanders over mondiale vraagstukken zijn de respondenten negen multiple-choice vragen voorgelegd. De onderwerpen van deze vragen zijn afgeleid van de UN Millenniumverklaring en de millenniumdoelen.

Er blijken grote verschillen in de kennis over de verschillende mondiale vraagstukken onder Nederlanders. Bijna alle Nederlanders kennen de oorzaak van malaria of weten hoe de bondskanselier van Duitsland heet. Echter, er lijkt veel minder kennis over de onderwijsparticipatie van meisjes en kinderarbeid.

Figuur 4.1 Kennis over mondiale vraagstukken (% goed beantwoord, n = 2250, gewogen resultaten)

Gemiddeld beantwoorden Nederlanders 5,5 van de negen vragen goed. Indien we dit omrekenen naar een 10-puntsschaal moet geconstateerd worden dat de Nederlandse bevolking een magere zes scoort op kennis over mondiale vraagstukken.

Mannen hebben iets meer kennis over mondiale vraagstukken dan vrouwen (gem. 5,7 versus 5,3 goede antwoorden). Dit geldt eveneens voor Nederlanders ouder dan 35 jaar ten opzichte van hen die jonger zijn. Hogeropgeleide Nederlanders hebben meer kennis dan middelbaar opgeleide Nederlanders. Die laatste groep heeft weer meer kennis over mondiale vraagstukken dan lager opgeleide Nederlanders (resp. gem. 6,2, 5,4 en 4,7 goede antwoorden). Nederlanders met de laagste inkomens (1e en 2e kwintiel) hebben minder kennis van mondiale vraagstukken dan diegenen met de hogere inkomens (gem. 5,1 versus 6,1 goede antwoorden). Mensen die in de Randstad wonen weten meer vragen goed te beantwoorden dan mensen daarbuiten (gem. 5,6 versus 5,4 goede antwoorden).

Nederlanders die meer contact hebben met andere culturen en met meer vertrouwen in instituties hebben meer kennis over mondiale vraagstukken.

Nederlanders die op D66, VVD en GroenLinks stemmen hebben relatief veel kennis over mondiale vraagstukken. Niet-stemmers en Nederlanders die op de PVV stemmen hebben relatief weinig kennis over deze vraagstukken.

HOOFDSTUK 5

MONDIAAL BURGERSCHAP

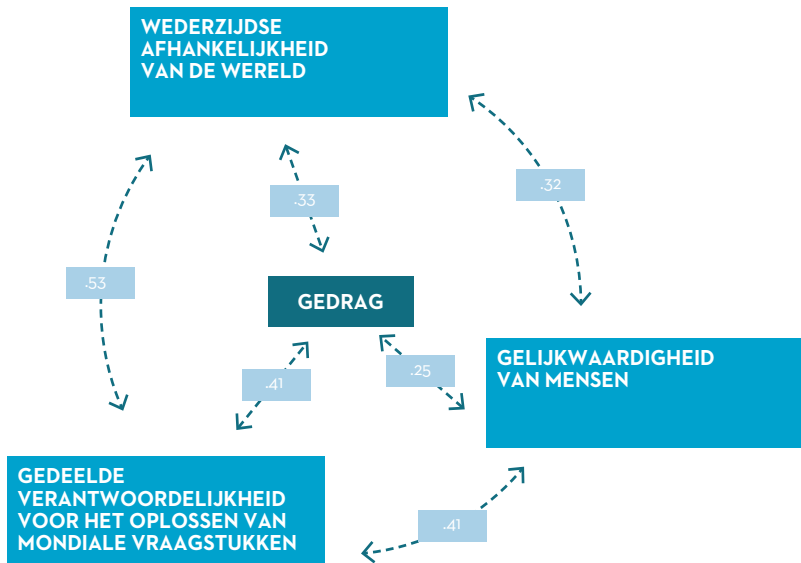
In de vorige hoofdstukken is gerapporteerd in hoeverre Nederlanders zich gedragen als mondiaal burger, alsmede de mate waarin zij de principes van gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken aanhangen. In dit hoofdstuk worden de verbanden tussen de principes en de gedragingen gerapporteerd. Ook wordt gekeken naar de samenhang tussen kennis over mondiale vraagstukken en het aanhangen van de drie principes en gedrag. Kortom, in dit hoofdstuk wordt gepoogd meer inzicht te geven in welke aspecten een rol spelen bij de mate waarin Nederlanders zich gedragen als mondiaal burger.

5.1. De rol van de principes

De door NCDO gehanteerde definitie van mondiaal burgerschap suggereert een positieve samenhang tussen het aanhangen van de principes en mondiaal burgerschap. Figuur 5.1 toont de samenhang tussen de verschillende principes onderling en de samenhang tussen de principes en gedrag (op basis van scores op de Index Mondiaal Burgerschap). De verwachting dat mensen die de drie principes meer aanhangen zich eerder als een mondiaal burger gedragen (Carabain et al. 2012), lijkt door de verzamelde gegevens te worden bevestigd. Nederlanders die het principe van gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid in de wereld en in het bijzonder gedeelde verantwoordelijkheid nemen voor het oplossen van mondiale vraagstukken meer aanhangen, zijn eerder geneigd zich te gedragen als een mondiaal burger. Let op; het betreft hier uitsluitend de samenhang tussen gedrag en de drie principes, en de drie principes onderling. Dit zegt dus nog niets over de richting van deze samenhang⁴.

⁴Het is nog onduidelijk of samenhang die wordt gevonden, ook causaal is (in de zin dat onderschrijving van de principes leidt tot meer gedrag). Theoretisch is het mogelijk dat de relatie andersom werkt en dat mensen die meer gedrag vertonen bijvoorbeeld meer gedeelde verantwoordelijkheid voelen. Om die reden wordt volgend jaar hetzelfde onderzoek bij dezelfde respondenten (longitudinale onderzoeksopzet) uitgevoerd. Met die data kunnen relaties onderzocht worden op causaliteit.

Er bestaat een verschil tussen de verschillende principes in de mate van samenhang met aan mondiaal burgerschap gerelateerde gedragingen. Het principe van gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken blijkt het best in staat verschillen in de mate van mondiaal burgerschap te verklaren; 17% van de oorspronkelijk gevonden gedragsverschillen wordt verklaard door de mate waarin mensen bereid zijn (gedeelde) verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken te nemen. Het besef van wederzijdse afhankelijkheid verklaart 11% van de verschillen in de mate van mondiaal burgerschap gedrag en voor het principe van gelijkwaardigheid van mensen is dit slechts 6%⁶.

Figuur 5.1. Samenhang tussen gedrag en principes en gedrag⁷, n=2159 (min)⁸.

⁶ Deze resultaten worden niet in een tabel gerapporteerd, voor aanvullende informatie hierover kunt u zich richten tot de auteurs van deze publicatie.

⁷ De vermelde cijfers zijn correlatiecoëfficiënten. Deze correlatiecoëfficiënten geven de sterkte van een lineair verband tussen de principes en de scores op de Index Mondiaal Burgerschap weer. De waarden van correlatiecoëfficiënten kunnen liggen tussen -1 en +1. Hoe dichterbij 1 ligt hoe sterker de constructen positief samenhangen.

⁸ Alle gerapporteerde correlaties zijn significant op 0,01 niveau.

Tot nu toe is afzonderlijk gekeken naar het verklarend vermogen van de drie principes. Vanaf hier wordt er gekeken naar de gemeenschappelijke bijdrage van de drie principes tezamen in het verklaren van verschillen in de mate waarin Nederlanders zich gedragen als mondiaal burger.

Tabel 5.1 (n=2250, ongewogen resultaten)

	Beta ⁹
Gelijkwaardigheid van mensen	.08**
Wederzijdse afhankelijkheid	.15**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.30**
Aangepaste R ²	.19

Significantie: *p<.05, **p<.01

Indien alle drie de principes tegelijkertijd in het verklarende model worden opgenomen, is het opvallend dat het verklarend vermogen van alle drie de principes tezamen nauwelijks meer is dan dat van het nemen van gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken alleen. Het percentage verklaarde variantie in gedrag stijgt slechts met 2% van 17% naar 19%.

Samenvattend kan er geconcludeerd worden dat er sprake is van een positieve relatie tussen de principes van gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid in de wereld en het nemen van (gedeelde) verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken. In het vervolg wordt de relatie tussen deze drie principes en aanvullende aspecten (zoals kennis over mondiale vraagstukken en persoonskenmerken) met betrekking tot mondiaal burgerschap nader bekeken.

5.2. De rol van kennis

Mensen die meer kennis hebben over mondiale vraagstukken gedragen zich vaker als een mondiaal burger dan mensen die minder kennis hebben over deze vraagstukken. Kennis over mondiale vraagstukken alleen verklaart 6% van de verschillen in mondiaal burgerschap gedragingen.

⁹ De gerapporteerde Beta is de gestandaardiseerde regressiecoëfficiënt. Deze Beta's liggen in de regel tussen -1 en +1. De constante in de regressie is in het geval van gestandaardiseerde regressiecoëfficiënten gelijk aan 0.

Tabel 5.2 Kennis en mondiaal burgerschap gedrag (n=2250, ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met kennis	Basismodel met kennis
	Beta	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.08**		.07**
Wederzijdse afhankelijkheid	.15**		.11**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.30**		.29**
Kennis		.24**	.12**
Aangepaste R ²	.19	.06	.20

Significantie: *p<.05, **p<.01

Indien kennis wordt toegevoegd aan het basismodel met de drie principes blijven de effecten van deze drie principes op mondiaal burgerschap gedrag nagenoeg onveranderd. Het percentage verklaarde variantie in de verschillen in mondiaal burgerschapsgedragingen neemt slechts met 1% toe. Het effect van wederzijdse afhankelijkheid en vooral het effect van kennis neemt in dit model wel af. Er is een duidelijke samenhang tussen kennis en het principe van wederzijdse afhankelijkheid. Met andere woorden: mensen met meer kennis hebben een beter besef van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld, wat het initiële positieve effect van kennis ten dele verklaart.

5.3. De rol van persoonskenmerken

Eerder in deze publicatie werd al een aantal persoonskenmerken geïdentificeerd die positief samenhangen met verschillende uitingen van mondiaal burgerschap gedrag.

Tabel 5.3 Persoonskenmerken en mondiaal burgerschap gedrag (n=2250, ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met persoonskenmerken	Basismodel met persoonskenmerken
	Beta	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.08**		.05**
Wederzijdse afhankelijkheid	.15**		.13**

Gedeelde verantwoordelijkheid	.30**		.27**
Vrouw		.08**	.05*
leeftijd		.28**	.23**
Opleiding		.32**	.19**
Bruto jaarinkomen huishouden		-.09**	-.11**
Wonend in randstad		.00	-.01
Aangepaste R2	.19	.14	.25

Significantie: *p<.05, **p<.01

Wanneer er wordt gekeken naar deze kenmerken tezamen, blijkt dat sekse (vrouw), leeftijd en opleidingsniveau alle drie een positieve invloed hebben op de Mondiaal Burgerschap Index. Bruto jaarinkomen heeft echter een negatief effect: hoe hoger het inkomen, hoe minder gedragingen. Deze kenmerken verklaren gezamenlijk 14% van het gevonden verschil in gedrag. Wanneer de persoonskenmerken worden toegevoegd aan het basismodel met daarin de drie principes, blijven de oorspronkelijk gevonden effecten van deze principes overeind. Bij de persoonskenmerken valt op dat het oorspronkelijk gevonden positieve effect van opleiding – en met name sekse – wordt verkleind. Hieruit kan worden afgeleid dat hoger opgeleiden – en met name vrouwen – vaker de drie principes ondersteunen, wat hun frequentere gedrag ten opzichte van lager opgeleiden en mannen ten dele verklaart.

De persoonskenmerken tezamen verklaren een aanvullend deel van de verschillen in de mate van mondiaal burgerschapsgedrag dat niet door de drie principes alleen kan worden verklaard. Door de toevoeging van de persoonskenmerken aan het basismodel neemt de verklaarde variantie toe van 19% tot 25%.

5.4. De rol van altruïstische waarden. Contact met andere culturen en vertrouwen

Uit de volgende resultaten blijkt dat altruïstische waarden, het in contact zijn met andere culturen en de hoeveelheid sociaal en institutioneel vertrouwen allen een positieve samenhang hebben met de mate waarin mensen zich gedragen als mondiaal burger.

Tabel 5.4 Altruïstische waarden en mondiaal burgerschap gedrag (n=2250, ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met altruïstische waarden	Basismodel met altruïstische waarden
	Beta	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.08**		.05*
Wederzijdse afhankelijkheid	.15**		.13**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.30**		.20**
Altruïstische waarden		.41**	.26**
Aangepaste R ²	.19	.17	.24

Significantie: *p<.05, **p<.01

Het belang dat men hecht aan altruïstische waarden heeft een sterk positief effect op mondiaal burgerschap. Hoe hoger de waarden, hoe frequenter het gedrag. Altruïstische waarden verklaren 17% van het gevonden verschil in gedrag. Dit is bijna net zoveel als de drie principes tezamen.

Het toevoegen van altruïstische waarden in het basismodel drukt de eerder gevonden effecten van de drie principes. Met name het effect van het onderschrijven van de gelijkwaardigheid van mensen op mondiaal burgerschap wordt bijna weg verklaard. Het principe van gelijkwaardigheid blijkt dus voor een groot deel mondiaal burgerschap te verklaren, omdat mensen die dit principe aanhangen ook een groter belang hechten aan altruïstische waarden, wat een sterk positieve invloed heeft op de mate waarin men zich gedraagt als mondiaal burger. Ondanks de invloed van altruïstische waarden op de mate waarin mensen zich gedragen als mondiaal burger, blijven de oorspronkelijk gevonden effecten van de drie principes ten dele overeind. Met het toevoegen van altruïstische waarden is 5% extra variantie verklaard.

Tabel 5.5 Contact andere culturen en mondiaal burgerschap gedrag (n=2250, ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met contact met andere culturen	Basismodel met contact met andere culturen
	Beta	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.08**		.06**
Wederzijdse afhankelijkheid	.15**		.13**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.30**		.30**
Contact met andere culturen		.20**	.13**
Aangepaste R ²	.19	.04	.21

Significantie: *p<.05, **p<.01

Ook in het geval van contact met andere culturen is er sprake van een positief effect op mondiaal burgerschapsgedrag. Hoe frequenter dit contact, hoe vaker men zich gedraagt als mondiaal burger. In dit geval wordt na toevoeging van dit contact aan het basismodel het effect van de drie principes nauwelijks verminderd, en ook blijft het effect van dit contact overeind. Wel neemt dit laatste effect in sterkte af. Mensen die vaak in contact komen met andere culturen onderschrijven dus vaker de drie principes en vertonen daarom vaker mondiaal burgerschapsgedrag, en niet andersom.

Met het toevoegen van contact met andere culturen wordt 2% extra variantie verklaard ten opzichte van het basismodel.

Tabel 5.6 Sociaal vertrouwen en mondiaal burgerschap gedrag (n=2250, ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met sociaal vertrouwen	Basismodel met sociaal vertrouwen
	Beta	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.08**		.07**
Wederzijdse afhankelijkheid	.15**		.14**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.30**		.29**
Sociaal vertrouwen		.16**	.09**
Aangepaste R ²	.19	.03	.20

Significantie: *p<.05, **p<.01

Sociaal vertrouwen heeft een positief effect op mondiaal burgerschap gedrag. Hoe hoger het sociale vertrouwen, hoe meer mensen zich gedragen als mondiaal burger. Ook in het geval van sociaal vertrouwen wordt na toevoeging aan het basismodel het oorspronkelijk gevonden effect van de drie principes nauwelijks verminderd. Het positieve effect van sociaal vertrouwen blijft ook overeind, maar neemt wel in sterkte af. Mensen met meer sociaal vertrouwen onderschrijven dus vaker de drie principes en vertonen daarom vaker mondiaal burgerschapsgedrag, en niet andersom. Met het toevoegen van sociaal vertrouwen neemt de verklaarde variantie met slechts 1% toe.

Tabel 5.7 Institutioneel vertrouwen en mondiaal burgerschap gedrag (n=2250, ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met institutioneel vertrouwen	Basismodel met institutioneel vertrouwen
	Beta	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.08**		.07**
Wederzijdse afhankelijkheid	.15**		.14**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.30**		.29**
Institutioneel vertrouwen		.22**	.07**
Aangepaste R ²	.19	.05	.20

Significantie: *p<.05, **p<.01

Institutioneel vertrouwen heeft een positief effect op mondiaal burgerschapsgedrag: hoe hoger het institutioneel vertrouwen, hoe frequenter het gedrag. Institutioneel vertrouwen verklaart afzonderlijk 5% van het gevonden verschil in gedrag. Na toevoeging van institutioneel vertrouwen aan het basismodel wordt het effect van de drie principes nauwelijks verminderd. Het effect van sociaal vertrouwen blijft ook overeind, maar verliest aan kracht. Mensen met meer vertrouwen in instituties onderschrijven dus vaker de drie principes en vertonen daarom vaker mondiaal burgerschap gedrag, en niet andersom. Toevoegen van institutioneel vertrouwen doet de verklaarde varianatie met slechts 1% toenemen.

5.5. Het effect van alle aspecten samen

Ten slotte wordt een model gepresenteerd waarin alle aspecten zijn opgenomen. In dit model kan een aantal interessante verschuivingen worden waargenomen.

Tabel 5.8 Achtergrondkenmerken en mondiaal burgerschapsgedrag (n=2250, ongewogen resultaten)

	Basismodel	Model met achtergrondkenmerken	Basismodel met achtergrondkenmerken
	Beta	Beta	Beta
Gelijkwaardigheid van mensen	.08**		.00
Wederzijdse afhankelijkheid	.15**		.09**
Gedeelde verantwoordelijkheid	.30**		.17**
Kennis		.11**	.07**
Vrouw		.03	.03
Leeftijd		.21**	.21**
Opleiding		.16**	.13**
Bruto jaarinkomen huishouden		-.11**	-.11**
Wonend in randstad		-.01	-.01
Altruïstische waarden		.32**	.23**
Contact met andere culturen		.11**	.11**
Sociaal vertrouwen		.04	.04
Institutioneel vertrouwen		.06*	.02
Aangepaste R2	.19	.29	.31

Significantie: *p<.05, **p<.01

Wanneer er voor alle achtergrondkenmerken (exclusief principes) gecontroleerd wordt, blijkt dat kennis- en opleidingsniveau, contact met andere culturen, leeftijd, institutioneel vertrouwen en met name altruïstische waarden allemaal een positieve invloed hebben op mondiaal burgerschap. Het hoger het bruto huishoudinkomen, hoe minder het gedrag. Al eerder is opgemerkt dat dit negatieve verband voor een deel kan worden gevonden in het feit dat lage inkomens vaker een abonnement hebben op groene stroom, en vaker tweedehands spullen kopen.

Verder valt op dat in dit volledige model het positieve effect van ‘vrouw zijn’ verdwijnt. In tabel 5.3 bleek al dat na toevoeging van de drie principes dit sekse-effect sterk werd gereduceerd. Nu blijkt er helemaal geen verschil meer

te zijn tussen mannen en vrouwen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat vrouwen zeer waarschijnlijk meer aan mondiaal burgerschap gerelateerd gedrag vertonen omdat zij altruïstische waarden hoger in het vaandel hebben staan dan mannen. Het eerder gevonden positieve effect van sociaal vertrouwen verdwijnt ook.

Bij het samenvoegen van de modellen is een belangrijk resultaat dat de positieve effecten van de drie principes afnemen ten opzichte van het basismodel. De coëfficiënten van wederzijdse afhankelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid halveren bijna, en het effect van gelijkwaardigheid op mondiaal burgerschap verdwijnt zelfs helemaal. Met name altruïstische waarden blijken een zeer belangrijke factor in het verklaren van verschillen in de mate waarin men zich als mondiaal burger gedraagt. Aangezien deze waarden nauw samenhangen met het onderschrijven van de drie principes (zoals al eerder gezien in tabel 5.4), verklaren zij daarmee ook een groot deel van het oorspronkelijk gevonden positieve effect van de drie principes op mondiaal burgerschap in het basismodel.

Dit geldt ook voor de meeste van de overige achtergrondkenmerken waarvoor eerder een positief effect op burgerschap was gevonden. Nederlanders met een hoger opleidingsniveau, meer kennis over mondiale vraagstukken, meer contact met andere culturen en Nederlandse ouder dan 35 jaar, scoren hoger op de index, ook na controle van de drie principes.

5.6. Conclusie

In dit hoofdstuk werden de verbanden tussen de drie principes en aan mondiaal burgerschap gerelateerde gedragingen nader bekeken, alsmede het effect van de samenhang tussen diverse achtergrondkenmerken en het aanhangen van de drie principes op het gedrag.

De verwachting dat mensen die de drie principes meer aanhangen zich vaker als een mondiaal burger gedragen, lijkt door de verzamelde gegevens te worden bevestigd. Nederlanders die de principes van gelijkwaardigheid van mensen, wederzijdse afhankelijkheid in de wereld en gedeelde verantwoordelijkheid nemen voor het oplossen van mondiale vraagstukken meer aanhangen, zijn vaker geneigd zich te gedragen als een mondiaal burger. Uit de regressieanalyse blijkt verder dat met name het principe van gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken het best in staat is verschillen in de mate van mondiaal burgerschap te kunnen verklaren.

Ook andere achtergrondkenmerken blijken verschil in gedrag ten dele te kunnen verklaren. Mensen die meer kennis hebben over mondiale vraagstukken gedragen zich vaker als een mondiaal burger dan mensen die minder kennis hebben over deze vraagstukken. Er is met name een duidelijke samenhang tussen kennis en het principe van wederzijdse afhankelijkheid. Mensen met meer kennis hebben ook een beter besef van wederzijdse afhankelijkheid in de wereld, wat het initiële positieve effect van kennis ten dele verklaart.

Ook sekse, leeftijd en opleidingsniveau hebben alle drie een positieve invloed op de Mondiaal Burgerschap Index. Vrouwen, Nederlanders ouder dan 35 jaar en hoger opgeleiden vertonen vaker aan mondiaal burgerschap gerelateerd gedrag. Uit de regressieanalyses blijkt dat dit frequentere gedrag van hoger opgeleiden – en met name vrouwen – ten dele kan worden verklaard door het feit dat zij vaker dan lager opgeleiden en mannen de drie principes ondersteunen.

Altruïstische waarden, het in contact komen met andere culturen en de hoeveelheid sociaal en institutioneel vertrouwen vertonen ook een positieve samenhang met de mate waarin mensen zich gedragen als mondiaal burger. Met name het belang dat men hecht aan altruïstische waarden heeft een sterk positief effect op mondiaal burgerschap. Hoe hoger de waarden, hoe vaker het gedrag. Deze altruïstische waarden drukken ook de eerder gevonden effecten van de drie principes. Het blijkt dat met name het positieve effect van het principe van gelijkwaardigheid op mondiaal burgerschap ten dele kan worden verklaard door het feit dat mensen die dit principe aanhangen, ook een groter belang hechten aan altruïstische waarden.

Wanneer al deze achtergrondkenmerken, inclusief de drie principes tezamen, worden opgenomen in een model, treedt er een aantal opmerkelijke verschuivingen op. Eerder gevonden significante verschillen (zoals die tussen mannen en vrouwen) verdwijnen. Belangrijker nog is dat de coëfficiënten van wederzijdse afhankelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid bijna halveren, en dat het effect van gelijkwaardigheid op mondiaal burgerschap zelfs helemaal verdwijnt. Het blijkt nogmaals dat altruïstische waarden een zeer belangrijke factor spelen in het verklaren van verschillen in de mate waarin men zich als mondiaal burger gedraagt. Aangezien deze waarden ook nauw samenhangen met het onderschrijven van de drie principes, verklaren zij daarmee ook een groot deel van het oorspronkelijk gevonden positieve effect van de drie principes op mondiaal burgerschap in het basismodel. Ondanks een afgenomen

samenhang, blijven de principes van wederzijdse afhankelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid een rol spelen in het verklaren van de mate waarin mensen zich gedragen als mondiaal burgers, ook wanneer er gecontroleerd wordt voor deze achtergrondkenmerken tezamen.

HOOFDSTUK 6

HOUDING TEN AANZIEN VAN ONTWIKKELINGS-SAMENWERKING

Tot 2011 bracht NCDO jaarlijks de Barometer Internationale Samenwerking uit. Deze barometer richtte zich op Nederlanders en (draagvlak) voor ontwikkelingssamenwerking. In het kader van continuïteit is besloten om ook in dit rapport de resultaten op de twee centrale vragen uit de Barometer Internationale Samenwerking te rapporteren. Deze vragen gaan over het belang van ontwikkelingssamenwerking in het algemeen en over de steun voor het regeringsbudget voor ontwikkelingssamenwerking.

6.1. Het belang van ontwikkelingssamenwerking

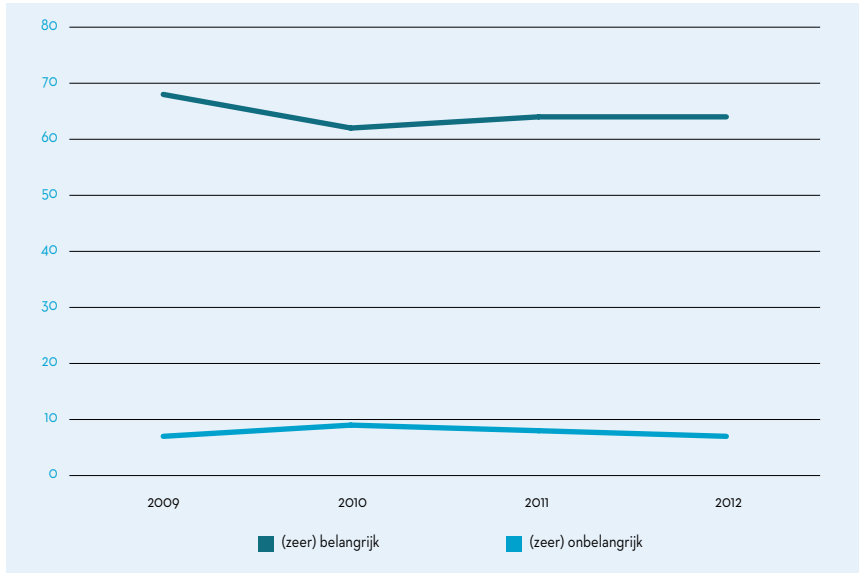
Hoe belangrijk vinden Nederlanders het om mensen in arme landen zich te helpen ontwikkelen? De meerderheid van de Nederlanders (64%) vindt dit ook in 2012 belangrijk. Deze mate van steun komt overeen met de resultaten uit de voorgaande edities van de Barometer Internationale Samenwerking. Het onderschrijven van het belang van ontwikkelingssamenwerking onder de Nederlandse bevolking is daarmee sinds de meting in 2009 min of meer stabiel gebleven.

Tabel 6.1 Belang van ontwikkelingssamenwerking

	2009 (n=2079)	2010 (n=1500)	2011 (n=1544)	2012 (n=2250)
(zeer) onbelangrijk	7%	9%	8%	7%
neutraal	23%	27%	25%	26%
(zeer) belangrijk	68%	62%	64%	64%
weet niet/geen mening	3%	2%	3%	3%

In 2010 leek er sprake van een afname van het belang dat Nederlanders hechten aan ontwikkelingssamenwerking, maar deze trend heeft zich niet doorgezet. In 2011 nam het percentage dat ontwikkelingssamenwerking (zeer) belangrijk vindt weer toe tot 64%. In 2012 blijft dit percentage onverminderd hoog.

Figuur 6.1 Steun voor ontwikkelingssamenwerking (2009-2012)

Hoger opgeleide Nederlanders vinden het belangrijker om mensen uit arme landen zich te helpen ontwikkelen dan middelbaar of lager opgeleiden. Nederlanders die in de Randstad wonen vinden dit ook belangrijker dan diegenen die buiten de Randstad wonen.

Nederlanders die groter belang hechten aan altruïstische waarden vinden het ook belangrijker om mensen uit arme landen zich te helpen ontwikkelen. Dit geldt ook voor Nederlanders die vaker in contact komen met andere culturen en diegenen die meer institutioneel vertrouwen hebben.

Nederlanders die op GroenLinks, de kleine christelijke partijen (ChristenUnie en SGP) en D66 stemmen vinden het relatief belangrijk om mensen in arme landen te helpen. Nederlanders die PVV stemmen vinden het helpen van mensen in arme landen van alle Nederlanders verreweg het minst belangrijk.

6.2. Nederlanders en het budget voor ontwikkelingssamenwerking

In de afgelopen jaren is er door de overheid flink bezuinigd op ontwikkelingssamenwerking. In 2011 werd het budget verlaagd van 0,8% van het BNP naar 0,75% van het BNP (4,6 miljard euro) en in 2012 daalt dit verder naar 0,7% van het BNP (Rijksoverheid 2010; ministerie van Buitenlandse Zaken 2011). De vraag is nu of er onder de Nederlandse bevolking draagvlak is voor deze bezuinigen vanuit de overheid.

De overheidsbezuinigingen lijken aan te sluiten bij de opvatting van de Nederlandse bevolking. Bijna de helft van de Nederlanders (48%) is van mening dat het overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking inderdaad verminderd moet worden. Dit dus ondanks de reeds gemaakte bezuinigingen van de afgelopen jaren. Hierbij moet worden opgemerkt dat uit een eerder onderzoek van NCDO bleek dat slechts een derde van de Nederlanders op de hoogte is van het feit dat er in de afgelopen twee jaar al flink bezuinigd is (Carabain, Spitz & Hogeling, 2012). Ook is er nog altijd een even grote groep die vindt dat het budget gelijk moet blijven of verhoogd moet worden.

Tabel 6.2 Steun voor budget ontwikkelingssamenwerking.

	2006 (n=1512)	2007 (n=1487)	2008 (n=2525)	2009 (n=2079)	2010 (n=1500)	2011 (n=1544)	2012 (n=2250)
Vergroot worden	17%	13%	13%	10%	7%	10%	4%
Gelijk blijven	46%	53%	51%	56%	48%	48%	44%
Verminderd worden	37%	34%	36%	34%	45%	42%	48%
Weet niet							5%

Sinds 2006 vraagt NCDO Nederlanders in hoeverre zij van mening zijn dat het budget voor ontwikkelingssamenwerking vergroot moet worden, gelijk moet blijven of verminderd moet worden.

De steun onder Nederlanders voor het vergroten van het budget voor ontwikkelingssamenwerking is de laatste jaren afgenomen. In 2012 is het voor het eerst dat het percentage dat vindt dat het budget voor ontwikkelingssamenwerking verkleind moet worden groter dan het percentage Nederlanders dat vindt dat het budget gelijk moet blijven. Daarnaast is er in de afgelopen jaren ook sprake van een afname van het aantal Nederlanders dat vindt dat het budget voor

ontwikkelingssamenwerking moet toenemen. Dit jaar markeert het voorlopige dieptepunt van deze trend. Waar in 2006 nog 17% voor het vergroten van het budget was, is dit in 2012 nog maar 4%. Er is dus aanhoudende steun voor het overheidsbudget, maar deze steun staat wel onder druk.

Figuur 6.2. Ontwikkeling in steun voor overheidsbudget ontwikkelingssamenwerking (2006-2012)

Uit de resultaten van het jaar 2012 blijkt dat Nederlandse mannen en lager opgeleiden vaker willen dat het budget voor ontwikkelingssamenwerking wordt verkleind.

Vrouwen, Nederlanders die een groter belang hechten aan altruïstische waarden en Nederlanders met een HBO-diploma of hoger zijn juist vaker tegen de bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking. Ook hebben Nederlanders die vaker in contact komen met andere culturen en diegenen met meer sociaal vertrouwen vaker weerstand tegen deze bezuinigingen. Mensen die zelf geld hebben gegeven aan goede doelen op het terrein van internationale hulp zijn ook vaker tegen overheidsbezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking.

De hoogte van het inkomen heeft geen invloed op het wel of niet ondersteunen van bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking.

Nederlanders die op GroenLinks stemmen en diegenen die op de kleine christelijke partijen (ChristenUnie en SGP) stemmen willen relatief het minst vaak bezuinigen op ontwikkelingssamenwerking. Nederlanders die PVV stemmen willen relatief het vaakst dat het budget voor ontwikkelingssamenwerking wordt verminderd.

Uit nadere analyses blijkt dat ruim een derde (38%) van de mensen die zeggen het helpen van arme landen (zeer) belangrijk te vinden, desondanks toch vindt dat het overheidsbudget moet worden verkleind.

6.3. Conclusie

Het belang dat Nederlanders hechten aan ontwikkelingssamenwerking blijft ook in 2012 onverminderd groot. De ruime meerderheid van de Nederlandse bevolking (64%) vindt het (zeer) belangrijk om arme landen te helpen zich te ontwikkelen.

Ondanks deze steun vindt in 2012 bijna de helft van de Nederlanders (48%) dat het overheidsbudget voor ontwikkelingssamenwerking moet worden verkleind. Daar staat tegenover dat een even grote groep vindt dat het budget gelijk moet blijven of verhoogd moet worden. Er is dus aanhoudende steun voor het overheidsbudget, maar deze steun staat wel onder druk.

In tegenstelling tot vorige jaren is er in deze studie niet gevraagd naar de reden waarom men van mening is dat het overheidsbudget verkleind moet worden. Uit de Barometer Internationale Samenwerking 2011 bleek echter dat de voornaamste reden om het overheidsbudget te willen verminderen was dat Nederlanders vinden dat eerst de eigen economie op orde moet komen. Gezien de voortdurende recessie zou het goed kunnen dat dit argument ook nu een grote rol speelt in de motivatie om het budget te willen verkleinen.

Opmerkelijk is verder dat de mate van support voor de grootte van het overheidsbudget niet omgekeerd evenredig samenhangt met het daadwerkelijk bedrag dat door de overheid aan ontwikkelingssamenwerking wordt uitgegeven. In 2006 - toen nog 0,8% van het BNP aan ontwikkelingssamenwerking werd uitgegeven - was 17% van mening dat dit budget moest worden verhoogd. Nu, in 2012 en na een recente verlaging van het budget met 12,5%, vindt echter nog maar 4% dat dit budget moet worden verhoogd. Hierbij moet worden opgemerkt dat uit eerder

onderzoek van NCDO bleek dat slechts een derde van de Nederlanders op de hoogte is van het feit dat er in de afgelopen twee jaar flink bezuinigd is en dat zij de hoogte van het overheidsbudget bovendien sterk overschatten.

De hoogste mate van steun voor ontwikkelingssamenwerking – zowel in het onderschrijven van het belang van het helpen van arme landen als in het willen vergoten van het overheidsbudget - kan worden gevonden onder de hogeropgeleiden en degenen met hogere altruïstische waarden. Een hoge mate van vertrouwen zorgt ook voor een hogere mate van support. Stemmers op GroenLinks en de kleine christelijke partijen zijn de grootste voorstanders van ontwikkelingssamenwerking.

LITERATUUR

- Carabain, C.L., Keulemans, S., Van Gent, M. (2012). *Mondiaal Burgerschap*. Amsterdam: NCDO.
- Carabain, C.L., Spitz, G., Hogeling, L. (2012). *Nederlanders en Overheidsbudget Ontwikkelingssamenwerking*. Amsterdam: NCDO.
- Carabain, C.L., Spitz, G., Keulemans, S. (2012). *Nederlanders & Afval. Jonge en oudere Nederlanders over afval*. Amsterdam: NCDO.
- De Goede, I., Ruben, R. (2012). *Nederlanders & Fair Trade 2011*. Amsterdam: NCDO.
- DGIS (Directoraat-generaal Internationale Samenwerking) (2009). Investeren in mondiaal burgerschap (Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 2008-2009, 31 250, nr. 58). Geraadpleegd via: <http://ikregeer.nl/documenten/kst-31250-58>.
- Gilding, P. (2012). *Helden uit noodzaak. Hoe onze generatie dankzij de ecologische en economische crisis de wereld gaat redden*. Haarlem: Maurits Groen-MGMC.
- Hento, I. (2011). *Barometer Internationale Samenwerking*. Amsterdam: NCDO.
- International Energy Agency (2011). *World Energy Outlook*. Parijs: IEA Publications.
- Kaiser, F.G., Wilson, M. (2004). Goal-directed conservation behavior: the specific composition of a general performance. *Personality and Individual Differences*, 36, 1531-1544.
- Kaiser, F.G., Doka, G., Hofstetter, P., Ranney, M.A., (2003) Environmental behavior and its environmental consequences: a life cycle assessment of a self-report measure. *Journal of Environmental Psychology*, 23, 11-20.
- Kiesraad (2011). Kerngegevens Tweede Kamerverkiezing 2010. Geraadpleegd via: http://kiesraad.nl/sites/default/files/Kerngegevens_Tweede_Kamer_2010_1.pdf.
- Lehman Schlozman, K., Verba, S., Brady, H. (1999). Civic Participation and the Equal-ity Problem. In *Civic Engagement in American Democracy*. Theda Skocpol and Morris Fiorina, eds. Washington: Brookings Institution Press.
- Mattar, H. (2012). Public Policies on More-Sustainable Consumption. *2012 State of The World Report*. Washington: Worldwatch Institute.

- Mazzola, U. (1890). *I Dati Scientifici Della Finanza Pubblica*. Whitefish, Montana, Verenigde Staten: Kessinger Publishing LLC.
- Muskens, R. (2012). *Energie*. Amsterdam: NCDO.
- NCDO (2012). *De feiten op een rij: duurzaam consumeren*. Amsterdam: NCDO.
- OECD (Organization for Economic Co-Operation and Development) (2012). *Environmental Outlook 2050*. Parijs: OECD. Geraadpleegd via: http://www.oecdbookshop.org/oecd/display.asp?K=5KG8332XNHD4&lang=EN&sort=sort_date%2Fd&stem=true&sf1=Title&st1=Environmental+Outlook+2050&sf3=SubjectCode&sp1=not&st4=E4+or+E5+or+P5&sf4=SubVersionCode&ds=Environmental+Outlook+2050%3B+All+Subjects%3B+&m=1&dc=2&plang=en
- Putnam, R.D. (1995). Bowling Alone: America's Declining Social Capital. *Journal of Democracy*, 6 (1), 65–78.
- Replogle, M., Hughes, C. (2012). *Moving Toward Sustainable Transport. 2012 State of The World Report*. Washington: Worldwatch Institute.
- Rijksoverheid. Financiering Ontwikkelingssamenwerking. Geraadpleegd via: <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ontwikkelingssamenwerking/financiering-ontwikkelingssamenwerking>.
- Rijksoverheid (2012). *Kabinetsreactie WRR-rapport Minder pretentie, meer ambitie*. Geraadpleegd via: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2011/01/21/kabinetsreactie-wrr-rapport-minder-pretentie-meer-ambitie.html>.
- Schuyt, Th.N.M., Gouwenberg, B.M., Bekkers, R.H.F.P. (2011). *Geven in Nederland 2011. Giften, Nalatenschappen, Sponsoring en Vrijwilligerswerk*. Amsterdam: Reed Business bv.
- Spitz, G. (2012). *Water. Bron van ontwikkeling, macht en conflict*. Amsterdam: NCDO.
- Steinfeld, H. G., Gerber, P., Wassenaar, T., Castel, V., Rosales, M., De Haan, C. (2006). *Livestock's Long Shadow – Environmental Issues and Options*. Rome: FAO.
- Stichting Actief Burgerschap (z.j.). Geraadpleegd via: <http://www.actiefburgerschap.nl/index.php?hact=3&sact=3>.
- Strasser, S. (1999). *Waste and Want: A social history of trash*. New York: Metropolitan Books.
- World Commission on Environment and Development (1987). *Our common future*. Oxford: Oxford University Press.
- WRR (Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid) (2010). *Minder pretentie, meer ambitie: ontwikkelingshulp die verschil maakt*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

VERANTWOORDING

Dataverzameling

TNS NIPO voerde in opdracht van NCDO de Barometer Mondiaal Burgerschap 2012 uit. Het betreft een representatieve studie onder Nederlanders van 18 jaar en ouder.

Steekproeftrekking

Het onderzoek is uitgevoerd binnen het online panel van de TNS NIPObase. De TNS NIPObase is een database met 59.000 huishoudens (133.000 respondenten) die regelmatig meedoen aan onderzoek van TNS NIPO. Het panel is representatief voor de Nederlandse en gecertificeerd volgens de ISO normen (ISO 20252 en ISO 26362).

Voor de studie onder volwassen Nederlanders (18 jaar en ouder) zijn 3.000 respondenten uitgenodigd om deel te nemen. Omdat de respons onder jongere Nederlanders lager is zijn in eerste instantie een overmatig aantal respondenten in deze groep uitgenodigd. In tabel 7.1 treft u de respons en verdeling in de steekproef aan per leeftijdscategorie.

Tabel 7.1 Streekproeftrekking

Leeftijd	Ideaalcijfers	Respons	Verdeling steekproef
70+	12,80%	82%	10,11%
65-69	5,99%	82%	4,73%
60-64	8,29%	81%	6,71%
55-59	8,36%	78%	7,29%
50-54	9,06%	76%	8,33%
45-49	9,92%	73%	9,88%
40-44	10,03%	71%	10,56%
35-39	9,13%	68%	10,48%
30-34	7,72%	67%	9,13%
25-29	7,73%	68%	8,87%
20-24	7,81%	66%	9,52%
18-19	3,18%	62%	4,39%
	100,00%		100,00%

Respons

De gegevens voor deze studie zijn online verzameld. Het veldwerk heeft plaatsgevonden van dinsdag 19 juni 2012 tot en met zondag 1 juli 2012. De respondenten hadden gemiddeld 17 minuten nodig om de vragenlijst in te vullen. TNS NIPO heeft de mensen die uitgenodigd zijn maar niet op deze uitnodiging reageerden 2 reminders gestuurd om hen alsnog over te halen aan de studie deel te nemen. Aan het einde van de vragenlijst is de respondenten gevraagd of zij volgend jaar opnieuw deel willen nemen aan dit onderzoek. De bereidwilligheid hiertoe was hoog, 96% van de respondenten gaf aan volgend jaar weer aan de studie te willen deelnemen.

Tabel 7.2 Respons

	Respondenten
Uitgenodigd	3.000
Respons	2.250 (75%)
Bereidheid tot deelname in 2013	2.160 (96%)

Weegverantwoording

De resultaten van het onderzoek zijn herwogen op geslacht, leeftijd, regio, opleiding en gezinsgrootte om zo tot een representatieve steekproef te komen voor de Nederlandse bevolking. De ideaalcijfers zijn gebaseerd op gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

In het databestand is het stemgedrag van de respondenten bij de verkiezingen van de Tweede Kamer in 2010 opgenomen. Deze variabele is later toegevoegd en er is bij de verdeling van deze variabele geen rekening gehouden tijdens de steekproeftrekking. Dit heeft ertoe geleid dat in de steekproef de niet-stemmers in de steekproef ondervetegenwoordigd zijn (mensen die niet stemmen neigen er ook minder naar om deel te nemen aan een panel) en van een aantal respondenten is het stemgedrag onbekend (ze waren toentertijd nog geen lid van het panel, of hebben de vraag naar het stemgedrag niet beantwoord). Voor de (gewogen) beschrijvende statistiek in deze studie is gebruik gemaakt van de weegfactor inclusief stemgedrag.

Tabel 7.3 Steekproefefficiëntie¹⁰.

	Steekproefefficiëntie
Volwassenen (weging exclusief stemgedrag)	0,97
Volwassenen (weging inclusief stemgedrag)	0,67

Een volledige onderzoeksverantwoording treft u aan op de website van NCDO (www.ncdo.nl).

¹⁰ Steekproefefficiëntie = ongewogen n / (som(weegfactoren2))

In dit rapport wordt de mate waarin Nederlanders van 18 jaar en ouder zich gedragen als mondiaal burger onderzocht. Bij het begrip mondiaal burgerschap staan de individuele bijdragen van mensen aan de leefbaarheid van de wereld centraal. Het draait daarbij niet enkel om het draagvlak voor internationale samenwerking, maar ook hoe het gedrag van burgers invulling geeft aan de betrokkenheid bij internationale vraagstukken.

Is de Nederlandse bevolking zich bewust van de wederzijdse afhankelijkheid in de wereld? Is men overtuigd van de gelijkwaardigheid van mensen wereldwijd en ervaart men een gedeelde verantwoordelijkheid voor mondiale vraagstukken? Wat weten Nederlanders van de wereld? En hoe verhoudt het dagelijkse gedrag zich tot deze inzichten?

Juist dat is wat dit onderzoek in kaart brengt.

Deze publicatie is onderdeel van een reeks onderzoekspublicaties van NCDO. Met onderzoek, trainingen en andere activiteiten bevordert NCDO het publieke bewustzijn over internationale samenwerking en het belang voor Nederland om op dit terrein actief te zijn.